

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

ગુજરાત હાઈકોર્ટ, અમદાવાદ

આર/સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલિકેશન નં. ૭૪૬૯/૨૦૨૫

વિથ

સિવિલ એપિલિકેશન (ફોર જોઈનીંગ પાર્ટી) નં. ૧/૨૦૨૫

ઈન આર/સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલિકેશન નં. ૭૪૬૯/૨૦૨૫

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી નિખિલ એસ. કારીયેલ

=====

રિપોર્ટિંગ માટે મંજૂર	હા	ના

=====

પટેલ પીનાબેન નાનજીભાઈ અને અન્ય

વિરુદ્ધ

ગુજરાત રાજ્ય અને અન્ય

=====

ઉપસ્થિતિ:

અરજદાર(રો) નં. ૧, ૧૦, ૧૦૦, ૧૦૧, ૧૦૨, ૧૦૩, ૧૦૪, ૧૦૫, ૧૦૬, ૧૦૭, ૧૦૮, ૧૦૯, ૧૧, ૧૧૦, ૧૧૧, ૧૧૨, ૧૧૩, ૧૧૪, ૧૧૫, ૧૧૬, ૧૧૭, ૧૧૮, ૧૧૯, ૧૨, ૧૨૦, ૧૨૧, ૧૨૨, ૧૨૩, ૧૨૪, ૧૨૫, ૧૨૬, ૧૨૭, ૧૨૮, ૧૨૯, ૧૩, ૧૩૦, ૧૩૧, ૧૩૨, ૧૩૩, ૧૩૪, ૧૩૫, ૧૩૬, ૧૩૭, ૧૩૮, ૧૩૯, ૧૪, ૧૪૦, ૧૪૧, ૧૪૨, ૧૪૩, ૧૪૪, ૧૪૫, ૧૫, ૧૬, ૧૭, ૧૮, ૧૯, ૨, ૨૦, ૨૧, ૨૨, ૨૩, ૨૪, ૨૫, ૨૬, ૨૭, ૨૮, ૨૯, ૩, ૩૦, ૩૧, ૩૨, ૩૩, ૩૪, ૩૫, ૩૬, ૩૭, ૩૮, ૩૯, ૪, ૪૦, ૪૧, ૪૨, ૪૩, ૪૪, ૪૫, ૪૬, ૪૭, ૪૮, ૪૯, ૫, ૫૦, ૫૧, ૫૨, ૫૩, ૫૪, ૫૫, ૫૬, ૫૭, ૫૮, ૫૯, ૬, ૬૦, ૬૧, ૬૨, ૬૩, ૬૪, ૬૫, ૬૬, ૬૭, ૬૮, ૬૯, ૭, ૭૦, ૭૧, ૭૨, ૭૩, ૭૪, ૭૫, ૭૬, ૭૭, ૭૮, ૭૯, ૮, ૮૦, ૮૧, ૮૨, ૮૩, ૮૪, ૮૫, ૮૬, ૮૭, ૮૮, ૮૯, ૯, ૯૦, ૯૧, ૯૨, ૯૩, ૯૪, ૯૫, ૯૬, ૯૭, ૯૮, ૯૯ તરફે વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ શ્રી ગૌતમ જોશી સાથે શ્રી મુંજાલ એમ. ભટ્ટ, સુશ્રી ખુશી મહેતા, શ્રી મેહુલ શર્મા (૮૨૮૩)

સામાવાળા(ઓ) નં. ૧, ૨ તરફે મદદનીશ સરકારી વકીલ શ્રી આદિત્ય પાઠક

=====

કોરમ: માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી નિખિલ એસ. કારીયેલ

તારીખ: ૦૫/૦૮/૨૦૨૫

મૌખિક ચુકાદો

૧. અરજદાર તરફે ઉપસ્થિત વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ શ્રી ગૌતમ જોશી સાથે વિદ્વાન વકીલ શ્રી મુંજાલ ભટ્ટ, વિદ્વાન વકીલ સુશ્રી ખુશી મહેતા અને વિદ્વાન વકીલ શ્રી મેહુલ શર્મા તથા સામાવાળા – રાજ્ય તરફે ઉપસ્થિત વિદ્વાન મદદનીશ સરકારી વકીલ શ્રી આદિત્ય પાઠકને સાંભળવામાં આવ્યા.

૨. શરૂઆતમાં, એ જણાવવું જરૂરી છે કે અરજદારો કે જેઓ સિવિલ એન્જિનિયરિંગમાં સ્નાતકની ડિગ્રી (સિવિલ એન્જિનિયરિંગમાં બી.ઇ. - બી.ટેક.) ધરાવે છે (જે હવે પછી 'ડિગ્રી ધારકો' તરીકે ઉલ્લેખિત છે) તેઓએ સામાવાળા નં. ૧ વિભાગના તારીખ ૨૨.૧૦.૨૦૨૪ ના જાહેરનામાને પડકારવા માંગેલ છે, વિશેષ કરીને જ્યાં સુધી સદર જાહેરનામું અધિક મદદનીશ ઇજનેર (સિવિલ) ની જગ્યા

માટેના ભરતી નિયમો, વર્ગ-૩ ભરતી નિયમો, ૨૦૨૪ માં સિવિલ એન્જિનિયરિંગમાં સ્નાતકની ડિગ્રી ધરાવતી વ્યક્તિઓને અરજી કરવાથી બાકાત રાખવાની હદ સુધી સુધારો કરે છે.

૩. જે અરજદારો સિવિલ એન્જિનિયરિંગમાં ડિપ્લોમા પ્રમાણપત્ર ધરાવે છે (જે હવે પછી 'ડિપ્લોમા ધારકો' તરીકે ઉલ્લેખિત છે), એટલે કે પ્રશ્નવાળી જગ્યા માટે અરજી કરવા માટેની એકમાત્ર લાયકાત, તેઓ દ્વારા પક્ષકાર તરીકે જોડાવા માટે એક સિવિલ એપ્લિકેશન દાખલ કરવામાં આવેલ છે. મુખ્ય પિટિશન આખરી સુનાવણી માટે હાથ પર લેવામાં આવી હોવાથી, સિવિલ એપ્લિકેશન મુખ્ય બાબત સાથે મૂકવામાં આવી હતી અને સદર અરજદારો તરફેના વિદ્વાન વકીલને પિટિશનનો વિરોધ કરતી રજૂઆતો કરવાની પરવાનગી આપવામાં આવી હતી.

૩.૧. જો રિટ પિટિશનમાં કરવામાં આવેલી અરજો મંજૂર કરવામાં આવે તો સિવિલ એપ્લિકેશનના અરજદારોને પ્રતિકૂળ અસર થશે એવું જણાતું હોવાથી, વિશેષ કરીને, સિવિલ એન્જિનિયરિંગમાં ડિપ્લોમા ધારકો એટલે કે સિવિલ એપ્લિકેશનના અરજદારો અને તેવા સમાન સ્થિતિ ધરાવતી વ્યક્તિઓની તરફેણમાં કરાયેલ બાકાત રાખવાની બાબત પડકાર હેઠળ હોવાથી અને સદર બાકાત રાખવાની બાબતને રદ કરતો કોઈપણ હુકમ અરજદારોના હિતને પ્રતિકૂળ અસર પહોંચાડશે, તેથી, સદર અરજી વિચારણાને પાત્ર છે વિશેષ કરીને કારણ કે સદર અરજદારો યોગ્ય અને જરૂરી પક્ષકારો છે અને તેથી, સિવિલ એપ્લિકેશન મંજૂર થયેલી ગણવામાં આવે છે.

૪. રૂલ કાઢવામાં આવે છે, જે તુરંત પરતપાત્ર છે. વિદ્વાન વકીલો સંબંધિત સામાવાળાઓ તરફે રૂલની બજવાણી માફ રાખે છે.

૫. ઉપર નોંધ્યા મુજબ, પક્ષકારોની સંમતિથી, પિટિશન આખરી સુનાવણી માટે હાથ પર લેવામાં આવે છે.

૬. અરજદારોએ નીચે મુજબની અરજો કરેલ છે:-

“(એ) મેન્ડામસની રિટ અથવા અન્ય કોઈ રિટ, હુકમ અથવા નિર્દેશ જારી કરી, સામાવાળા નં. ૧ દ્વારા બહાર પાડવામાં આવેલ તારીખ ૨૨.૧૦.૨૦૨૪ ના જાહેરનામા નં. જી/એનજે/૨૦૨૪-૬૮૮/એનડબલ્યુઆરડબલ્યુએસકેડી/એમઆરટી/ઈ-ફાઈલ/૧૩/૨૦૨૩/૧૦૪૦૧ /સેક્શન ૬૫ ને કાયદેસર અમાન્ય ઠેરવી રદ કરવું (એનેક્સર-એ);

(બી) મેન્ડામસની રિટ અથવા અન્ય કોઈ રિટ, હુકમ અથવા નિર્દેશ જારી કરી, એવું ઠરાવવું અને જાહેર કરવું કે સિવિલ એન્જિનિયરિંગમાં સ્નાતકની ડિગ્રી ધરાવતા હોવાના નાતે અરજદારો તારીખ ૦૬.૦૫.૨૦૨૫ ની જાહેરાત નં. ૩૦૩/૨૦૨૫-૨૬ માં ભાગ લેવા માટે પાત્ર છે;

(સી) હાલની પિટિશન દાખલ થવા, સુનાવણી અને આખરી નિકાલ પેનિંગ હોય તે દરમિયાન, તારીખ ૦૬.૦૫.૨૦૨૫ ની જાહેરાત નં. ૩૦૩/૨૦૨૫-૨૬ ના અનુસંધાને અરજદારોને ઓનલાઈન / ઓફલાઈન અરજીઓ સબમિટ કરવાની પરવાનગી આપવા અને આગળની ભરતી પ્રક્રિયા માટે તેને ધ્યાને લેવા

સામાવાળા નં. ૨ ને નિર્દેશ આપવા આ નામદાર અદાલત મહેરબાની કરશે;

(ડી) ઉપરના પેરા (સી) મુજબ એકતરફી વચગાળાની રાહત જારી કરવી;

(ઇ) કેસની હકીકતો અને સંજોગોમાં આ નામદાર અદાલતને યોગ્ય જણાય તેવી અન્ય અને વધુ રાહત(તો) મંજૂર કરવી.”

૭. ઉપર નોંધ્યા મુજબ, અરજદારો અધિક મદદનીશ ઇજનેર (સિવિલ), વર્ગ-૩ ભરતી નિયમો, ૨૦૨૪ ના સુધારાને પડકારે છે, વધુ ખાસ કરીને કે જેના દ્વારા ભરતી નિયમોમાં એક પરંતુક દાખલ કરવામાં આવ્યો છે જે સિવિલ એન્જિનિયરિંગમાં સ્નાતકની ડિગ્રી ધરાવતા ઉમેદવારોને પ્રશ્નવાળી જગ્યા માટે અરજી કરવા અપાત્ર તરીકે બાકાત રાખે છે. એવું જણાય છે કે મૂળરૂપે, સામાવાળા નં. ૧ વિભાગે તારીખ ૦૨.૦૮.૨૦૧૫ ના જાહેરનામા મારફતે નર્મદા, જળસંપત્તિ, પાણી પુરવઠા અને કલ્પસર વિભાગની ગૌણ સેવામાં અધિક મદદનીશ ઇજનેર (સિવિલ), વર્ગ-૩ ની જગ્યા માટેના ભરતી નિયમો અધિસૂચિત કર્યા હતા. સંબંધિત લાયકાત માન્યતાપ્રાપ્ત સંસ્થા વગેરેમાંથી મેળવેલ ડિપ્લોમા ઇન એન્જિનિયરિંગ (સિવિલ) ની હતી. એવું જણાય છે કે ત્યાર બાદ, હાઈકોર્ટમાં અમુક મુકદ્દમાઓના અનુસંધાને, સરકારને એવું જણાયું હતું કે લાયકાત એન્જિનિયરિંગમાં ડિપ્લોમા ધરાવવાની હોવા છતાં, ડિગ્રી ધારકોને કોઈ ચોક્કસ બાકાતી ન હોવાથી, વધુ ખાસ કરીને ૨૦૧૦ (૧૫) એસ.સી.સી. ૫૮૬ માં રિપોર્ટ થયેલ જ્યોતિ કે. કે. વિ. કેરળ પબ્લિક સર્વિસ કમિશન ના કેસમાં માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટના અવલોકનોને ધ્યાને લેતાં, ગુજરાત રાજ્યના મુખ્ય સચિવના

અધ્યક્ષપદે મળેલી બેઠકમાં લેવાયેલા નિર્ણય મારફતે બાકાત રાખવાની કલમ લાવવાનો ઠરાવ કર્યો હતો. આવી બેઠકના અનુસંધાને જ રાજ્યે તારીખ ૨૨.૧૦.૨૦૨૪ ના જાહેરનામા મારફતે ભરતી નિયમોના સુધારાને અધિસૂચિત કર્યો હતો, જેનાથી વ્યથિત થઈને, અરજદારોએ આ અદાલતનો આશરો લીધો છે.

૮. વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ શ્રી ગૌતમ જોશીને સાંભળવામાં આવ્યા કે જેઓ આ અદાલતનું ધ્યાન વાદગ્રસ્ત સુધારા તેમજ સુધારાના અનુસંધાને ગુજરાત ગૌણ સેવા પસંદગી મંડળ દ્વારા બહાર પાડવામાં આવેલી તારીખ ૦૬.૦૫.૨૦૨૫ ની જાહેરાત તરફ દોરશે, વધુ ખાસ કરીને કે જેના દ્વારા શૈક્ષણિક લાયકાતની આવશ્યકતામાં સુધારેલા પરંતુકનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે.

૮.૧. વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ ત્યારબાદ સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. જપ૯/૨૦૧૮ માં આ અદાલતની વિદ્વાન કોઓર્ડિનેટ બેંચના તારીખ ૧૩.૧૨.૨૦૨૨ ના નિર્ણયનો સંદર્ભ આપશે કે જેના દ્વારા ડિપ્લોમા ધારકોએ અન્ય બાબતો ઉપરાંત એવા કારણોસર પંચાયત સેવામાં અધિક મદદનીશ ઈજનેર (સિવિલ), વર્ગ-૩ ની જગ્યા માટેની ભરતી પ્રક્રિયાને પ્રસ્નાસ્પદ કરવા માંગેલ હતી કે ભરતી નિયમોમાં એવી આવશ્યકતા હતી કે ઉમેદવાર દ્વારા ધરાવવાની શૈક્ષણિક લાયકાત સિવિલ એન્જિનિયરિંગમાં ડિપ્લોમા અથવા સમકક્ષ લાયકાત હોવાની હતી, તેમ છતાં, ભરતી સત્તાવાળાઓએ સિવિલ એન્જિનિયરિંગમાં ડિગ્રી ધરાવતા ઉમેદવારોને ભાગ લેવાની પરવાનગી આપી હતી અને તેથી, ડિગ્રી ધારકો પૂરતી પસંદગી ચાલી રહી રહી કરવા પિનંતી કરવામાં

આવી હતી.

૮.૨. વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ એવી રજૂઆત કરશે કે પસંદગી સંસ્થા એટલે કે ગુજરાત પંચાયત સેવા પસંદગી મંડળે એવું વલણ અપનાવ્યું હોવા છતાં કે વાદગ્રસ્ત નિયમ આવશ્યક લાયકાત તરીકે સિવિલ એન્જિનિયરિંગમાં ડિપ્લોમા નિર્ધારિત કરતો હોવાથી અને સિવિલ એન્જિનિયરિંગમાં ડિગ્રી અથવા અન્ય કોઈ સમકક્ષ લાયકાત ધરાવતી વ્યક્તિઓની કોઈ ચોક્કસ બાકાતી ન હોવાથી, તેઓને અપાત્ર ગણી શકાય નહીં. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે વિદ્વાન કોઓર્ડિનેટ બેંચે, તમામ પક્ષકારો દ્વારા કરવામાં આવેલી રજૂઆતોને ધ્યાને લઈને,

વધુ ખાસ કરીને, જ્યોતિ કે. કે. (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટના ચુકાદાનો સંદર્ભ આપીને, સદર રિટ અરજી નામંજૂર કરી હતી.

૮.૩. વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ એવી રજૂઆત કરશે કે આ અદાલતની વિદ્વાન કોઓર્ડિનેટ બેંચના સદર નિર્ણય, કે જેમાં અપીલમાં હજુ સુધી કોઈ હસ્તક્ષેપ કરવામાં આવ્યો નથી, ત્યાર બાદ જ રાજ્ય દ્વારા વાદગ્રસ્ત સુધારો કરવામાં આવ્યો હતો. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે વિદ્વાન કોઓર્ડિનેટ બેંચે અન્ય બાબતો ઉપરાંત એવું ઠરાવ્યું હતું કે જાહેરાતમાં જણાવ્યા મુજબની સમકક્ષતામાં સમકક્ષ લાયકાત ધરાવતી વ્યક્તિઓનો સમાવેશ થશે, જેમાં એવી ઉચ્ચ લાયકાતનો પણ સમાવેશ થાય છે કે જે નિમ્ન લાયકાત મેળવેલી હોવાનું પૂર્વાનુમાન કરે છે. વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ રજૂઆત કરશે કે ડિગ્રી ધારકોને બાકાત

રાખવા તે સ્પષ્ટપણે મનસ્વી છે, કારણ કે રાજ્ય દ્વારા જેના પર આધાર રાખવામાં આવ્યો છે તે બેઠકની કાર્યનોંધ માત્ર એવું સમર્થન રજૂ કરે છે કે ડિપ્લોમા ધારકો વધુ યોગ્ય છે, જે કોઈપણ પ્રતીતિકારક તર્ક કે ડેટા દ્વારા સમર્થિત નથી. વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે બાકાત રાખવાની નીતિના પરિણામે મેરિટ સાથે બાંધછોડ થાય છે, કારણ કે એન્જિનિયરિંગમાં ડિગ્રી ધરાવતા વધુ ગુણવાન ઉમેદવારો પસંદગી પ્રક્રિયામાં ભાગ લેવામાંથી બાકાત રહેશે.

૮.૪. વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ વધુમાં એવી રજૂઆત કરશે કે હાલનો સુધારો ગૌણ વિધાનના સ્વરૂપમાં હોવાથી, જો તે સ્પષ્ટપણે મનસ્વી હોય તો તેમાં હસ્તક્ષેપ કરી શકાય છે અને જ્યારે, ૨૦૨૪ (૫) એસ.સી.સી. ૧ માં રિપોર્ટ થયેલ એસોસિયેશન ફોર ડેમોક્રેટિક રિફોર્મ્સ વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા ના કેસમાં અને ૨૦૧૭ (૯) એસ.સી.સી. ૧ માં રિપોર્ટ થયેલ શાયરા બાનો વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા અને અન્ય ના કેસમાં માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટના અવલોકનો પર આધાર રાખવામાં આવી રહ્યો છે.

૮.૫. વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ એવી રજૂઆત કરશે કે આ બાકાતી કોઈપણ સુસ્પષ્ટ ભેદરેખા વિનાની છે અને સિદ્ધ કરવા ધારેલા ઉદ્દેશ સાથે તાર્કિક સંબંધનો અભાવ ધરાવે છે અને આમ, અનુચ્છેદ ૧૪ નો ભંગ કરનાર છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે ભરતીના નિયમોનો હેતુ શ્રેષ્ઠ સંભવિત પ્રતિભાને આકર્ષવાનો અને તમામ લાયક આકાંક્ષીઓ માટે સમાન તકની ભૂમિકા ઊભી કરવાનો હોવો જોઈએ. વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે વાદગ્રસ્ત નિયમો પર્યાપ્ત

નિર્ધારક સિદ્ધાંતો સંતોષવામાં નિષ્ફળ રહ્યા છે. વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે ડિગ્રી ધારકો ઉચ્ચ લાયકાત ધરાવતા હોવાથી અને જ્યારે, તેમનો સમાવેશ તંદુરસ્ત હરીફાઈ સુનિશ્ચિત કરશે, તેથી, આ બાકાતી મનસ્વી છે.

૮.૬. વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ નીચે મુજબના ચુકાદાઓ પર આધાર રાખશે:-

૧. એસોસિયેશન ફોર ડેમોક્રેટિક રિફોર્મ્સ વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા, ૨૦૨૪ (૫) એસ.સી.સી. ૧ માં રિપોર્ટ થયેલ

૨. શાયરા બાનો વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા અને અન્ય, ૨૦૧૭ (૯) એસ.સી.સી. ૧ માં રિપોર્ટ થયેલ

૩. સ્ટેટ ઓફ જમ્મુ એન્ડ કાશ્મીર વિ. ત્રિલોકી નાથ ખોશા અને અન્ય, ૧૯૭૪ (૧) એસ.સી.સી. ૧૯ માં રિપોર્ટ થયેલ

૪. સ્ટેટ ઓફ આસામ અને અન્ય વિ. અરબિંદા રાભા અને અન્ય, ૨૦૨૫ એસ.સી.સી. ઓનલાઈન એસ.સી. ૫૨૩ માં રિપોર્ટ થયેલ

૫. ખાલસા યુનિવર્સિટી અને અન્ય વિ. ધી સ્ટેટ ઓફ પંજાબ અને અન્ય, ૨૦૨૪ એસ.સી.સી. ઓનલાઈન ૨૬૯૭ માં રિપોર્ટ થયેલ

૮.૭. વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ એવી રજૂઆત કરશે કે ઉપર્યુક્ત રજૂઆતોને બાધ આવ્યા વિના, કારણ કે એવું જણાય છે કે નોકરી છોડી જવી એ એવા કારણો પૈકીનું એક હોઈ શકે છે કે જેને રાજ્ય સત્તાવાળાઓ દ્વારા ધ્યાને લેવામાં આવ્યું

હોય, તેથી, રાજ્યની ચિંતાના નિવારણ અર્થે, નિમણૂક પછી તેઓ રાજીનામું આપશે નહીં તેવી બાંધધરી આપતું વધારાનું સોગંદનામું અરજદારોએ પહેલેથી જ દાખલ કરેલ છે.

૮.૮. આમ રજૂઆત કરતાં, વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ આ અદાલતને વાદગ્રસ્ત જાહેરનામું કાયદેસર અમાન્ય ઠેરવી રદ કરવા વિનંતી કરશે અને એવી રજૂઆત કરશે કે પરિણામે, અરજદારોને પસંદગી પ્રક્રિયામાં ભાગ લેવાની પરવાનગી આપવામાં આવે, જે ગુજરાત ગૌણ સેવા પસંદગી મંડળ એટલે કે

અત્રેના સામાવાળા નં. ૨ દ્વારા તારીખ ૦૬.૦૫.૨૦૨૫ ની જાહેરાત મારફતે પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવી છે.

૯. વિદ્વાન મદદનીશ સરકારી વકીલ શ્રી આદિત્ય પાઠક દ્વારા હાલની અરજીનો ભારપૂર્વક વિરોધ કરવામાં આવે છે. વિદ્વાન એ.જી.પી. દ્વારા એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે વાદગ્રસ્ત નિર્ણય સરકાર દ્વારા યોગ્ય વિચારણા બાદ લેવામાં આવ્યો છે. વિદ્વાન એ.જી.પી. દ્વારા એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે મૂળરૂપે, પંચાયત સેવામાં અધિક મદદનીશ ઈજનેર (સિવિલ), વર્ગ-૩ ની જગ્યા માટેના ભરતી નિયમોમાં સુધારો કરવા પર વિચારણા કરવા માટે તારીખ ૦૩.૦૧.૨૦૨૨ ના રોજ ગુજરાત રાજ્યના મુખ્ય સચિવના અધ્યક્ષપદે એક બેઠક યોજવામાં આવી હતી અને જ્યારે, સદર બેઠકમાં ડિપ્લોમા ઇન સિવિલ એન્જિનિયરિંગના અભ્યાસક્રમમાં શિક્ષણ આપતી સમગ્ર રાજ્યની પોલિટેકનિક કોલેજો અંગે તેમજ સદર લાયકાત ધરાવતી વ્યક્તિઓ માટે ઉપલબ્ધ મર્યાદિત તકો અંગે ચર્ચા

કરવામાં આવી હતી. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે કાર્યનોંધમાં જણાવેલ કારણોના આધારે, સમિતિએ એવો અભિપ્રાય આપ્યો હતો કે ભરતી નિયમોમાં સુધારો કરવાની જરૂર નથી. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે, ત્યાર બાદ, પ્રશ્નવાળી જગ્યા માટેના નિયમોમાં સુધારો કરવા માટે મુખ્ય સચિવના અધ્યક્ષપદે એક બેઠક યોજવામાં આવી હતી.

૯.૧. વિદ્વાન એ.જી.પી. એવી રજૂઆત કરશે કે બેઠકની કાર્યનોંધ પરથી જણાય છે કે સદર સમિતિનો એવો અભિપ્રાય હતો કે સિવિલ એન્જિનિયરિંગમાં ડિગ્રીની લાયકાત ધરાવતા ઉમેદવારો કરતાં ડિપ્લોમા ઇન સિવિલ એન્જિનિયરિંગ ધરાવતા ઉમેદવારો પ્રશ્નવાળી જગ્યા માટે વધુ યોગ્ય હતા. વિદ્વાન એ.જી.પી. એવી રજૂઆત કરશે કે સદર જગ્યાના કાર્યો અને ફરજોને ધ્યાને લેતાં તાર્કિક આધાર અને સંબંધને ગેરકાયદેસર કે અતાર્કિક કહી શકાય નહીં. વિદ્વાન એ.જી.પી. એવી રજૂઆત કરશે કે જ્યારે અરજદારોએ તેમનો દાવો સમકક્ષતા પર આધારિત રાખવાનો પ્રયાસ કર્યો છે, ત્યારે સામાવાળા નં. ૧ વિભાગે ભરતી નિયમોમાં દર્શાવેલ સમકક્ષતાની સ્પષ્ટતા કરતો વધુ એક ઠરાવ બહાર પાડ્યો હતો. વિદ્વાન એ.જી.પી. એવી રજૂઆત કરશે કે તારીખ ૨૪.૧૦.૨૦૨૪ ના ઠરાવમાં ૧૬ ડિપ્લોમાની યાદી દર્શાવવામાં આવી છે જેને ડિપ્લોમા ઇન સિવિલ એન્જિનિયરિંગને સમકક્ષ ગણવાના રહેશે. વિદ્વાન એ.જી.પી. એવી રજૂઆત કરશે કે સમકક્ષતા ખાસ નિર્ધારિત કરવામાં આવી હોવાથી, હવે અરજદારો માટે એવી તકરાર કરવી ખુદી રહેશે નહીં કે સમકક્ષતા શબ્દમાં ડિગ્રી અથવા ઉચ્ચ લાયકાતનો પણ સમાવેશ થશે.

૯.૨. વિદ્વાન એ.જી.પી., તેમની રજૂઆતોના સમર્થનમાં, નીચે મુજબના નિર્ણયોનો સંદર્ભ આપશે:-

૧. જ્યોતિ કે.કે. (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણયો

૨. ઝહૂર અહમદ રાથર વિ. શેખ ઇમ્તિયાઝ અહમદ ના કેસમાં નિર્ણય, ૨૦૧૯ (૨) એસ.સી.સી. ૪૦૪ માં રિપોર્ટ થયેલ

૩. મહારાષ્ટ્ર પબ્લિક સર્વિસ કમિશન વિ. સંદીપ શ્રીરામ વરાડે અને અન્ય ના કેસમાં માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટનો નિર્ણય, ૨૦૧૯ (૬) એસ.સી.સી. ૩૬૨ માં રિપોર્ટ થયેલ

૪. પી.યુ. જોશી વિ. એકાઉન્ટન્ટ જનરલ, અમદાવાદ ના કેસમાં નિર્ણય, ૨૦૦૩ (૨) એસ.સી.સી. ૬૩૨ માં રિપોર્ટ થયેલ

૧૦. ખાનગી સામાવાળાઓ વતી વિદ્વાન વકીલ શ્રી ડી.એમ. દેવનાની સાથે વિદ્વાન વકીલ શ્રી હૃદય બૂચ એવી રજૂઆત કરશે કે ડિગ્રી અને ડિપ્લોમા સમાન નથી, કારણ કે તેઓ એક જ શ્રેણીક્રમમાં નથી. વિદ્વાન વકીલ એવી રજૂઆત કરશે કે ડિપ્લોમા અભ્યાસક્રમ ૧૦મા ધોરણ અથવા ૧૨મા ધોરણ પછી કરી શકાય છે, જ્યારે ૧૦મા ધોરણ પછી ડિપ્લોમા એ ૪ વર્ષનો અભ્યાસક્રમ છે અને ૧૨મા ધોરણ પછી ડિપ્લોમા અભ્યાસક્રમ ૨ વર્ષનો અભ્યાસક્રમ છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે તેની સામે, ૧૨મા ધોરણ પછી ડિગ્રી અભ્યાસક્રમ એ ૪ વર્ષનો અભ્યાસક્રમ છે. વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે ડિપ્લોમા

ધારક ડિગ્રી અભ્યાસક્રમના ૩જા વર્ષમાં લેટરલ એન્ટ્રી મેળવી શકતો નથી. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે ભલે એન્જિનિયરિંગ જેવી સમાન શાખાઓ હોઈ શકે છે, તેમ છતાં, માત્ર તેનાથી જ એવો અર્થ થતો નથી કે તે જ ઊદ્ય શ્રેણીક્રમમાં ડિગ્રી એ ડિપ્લોમા કરતાં ચડિયાતી લાયકાત છે.

૧૦.૧. વિદ્વાન વકીલ એવી રજૂઆત કરશે કે ડિગ્રી ધારકો અને ડિપ્લોમા ધારકો વચ્ચેના તફાવતને ધ્યાને લેતાં, તેમની સાથે સમાન વ્યવહાર કરી શકાય નહીં અને જ્યારે, એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે એ સુસ્થાપિત સિદ્ધાંત છે કે અસમાનો સાથે સમાન વ્યવહાર થવો જોઈએ તેવો દાવો કરવા માટે ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૪ પર આધાર રાખી શકાય નહીં, બલ્કે, ભારતના બંધારણનો અનુચ્છેદ ૧૪ એવી જોગવાઈ કરે છે કે સમાનો સાથે અસમાન વ્યવહાર થવો જોઈએ નહીં. વિદ્વાન વકીલ એવી રજૂઆત કરશે કે વાસ્તવમાં, અરજદારો દ્વારા જેના પર આધાર રાખવામાં આવ્યો છે તે જ્યોતિ કે. કે. (ઉપર મુજબ) નો નિર્ણય લાગુ પડશે નહીં જેમ આ અદાલતની માનનીય ખંડપીઠ દ્વારા લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ નં. ૭૦૫/૨૦૨૩ માં ભરતકુમાર બાબુભાઈ પરમાર વિ. સ્ટેટ ઓફ ગુજરાત ના કેસમાં આપેલા નિર્ણય દ્વારા સ્પષ્ટ કરવામાં આવ્યું હતું.

૧૦.૨. આમ રજૂઆત કરતાં, વિદ્વાન વકીલ એવી વિનંતી કરશે કે આ અદાલતે વાદગ્રસ્ત જાહેરનામામાં હસ્તક્ષેપ કરવો જોઈએ નહીં.

૧૧. સંબંધિત પક્ષકારો તરફના વિદ્વાન વકીલોને સાંભળ્યા અને રેકર્ડ પરના દસ્તાવેજોનું અવલોકન કર્યું. આ અદાલત સમક્ષ વિચારણા માટે ઉપસ્થિત થતો

મુદ્દો એ છે કે શું વાદગ્રસ્ત જાહેરનામું, કે જેના દ્વારા સામાવાળા વિભાગમાં અધિક મદદનીશ ઈજનેર (સિવિલ), વર્ગ-૩ ની ભરતી પ્રક્રિયામાં સિવિલ એન્જિનિયરિંગમાં સ્નાતકની ડિગ્રી ધરાવતા ઉમેદવારોને બાકાત રાખવામાં આવ્યા છે, તેમાં હસ્તક્ષેપ કરવો જરૂરી છે કે નહીં.

૧૧.૧. વાદગ્રસ્ત જાહેરનામા સામેનો પડકાર બે કારણોસર રહ્યો છે:-

(૧) સુધારો/ગૌણ વિધાન સ્પષ્ટપણે મનસ્વી હોવાથી ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૪ નો ભંગ કરનાર હોવા તરીકે; અને

(૨) સિદ્ધ કરવા ધારેલા ઉદ્દેશ્ય સાથે કોઈપણ સંબંધ ધરાવ્યા વિના આ બાકાતી સુબોધ ભેદરેખા પર આધારિત ન હોવા તરીકે.

૧૨. સૌપ્રથમ, પક્ષકારો તરફના વિદ્વાન વકીલો દ્વારા કરવામાં આવેલી રજૂઆતો ધ્યાને લેતાં પહેલાં, આ અદાલત ૨૦૦૬ (૪) એસ.સી.સી. ૫૧૭ માં રિપોર્ટ થયેલ સ્ટેટ ઓફ તમિલનાડુ અને અન્ય વિ. પી. કૃષ્ણામૂર્તિ અને અન્ય ના કેસમાં માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણય પર આધાર રાખવા માંગે છે.

પેરાગ્રાફ નં. ૧૫ હાલના હેતુ માટે સુસંગત હોઈ, લાભાર્થી નીચે પુનઃઉદ્ધૃત કરવામાં આવે છે:-

“૧૫. ગૌણ વિધાનની બંધારણીયતા અથવા માન્યતાની તરફેણમાં એક પૂર્વધારણા છે અને તે અમાન્ય છે તે દર્શાવવાનો બોજો તેને પડકારનાર વ્યક્તિ

પર રહેલો છે. એ પણ સુવિદિત છે કે ગૌણ વિધાનને નીચેના પૈકીના કોઈપણ કારણોસર પડકારી શકાય છે:-

(એ) ગૌણ વિધાન બનાવવાની ધારાકીય સક્ષમતાનો અભાવ.

(બી) ભારતના બંધારણ હેઠળ ખાતરી આપવામાં આવેલા મૂળભૂત અધિકારોનું ઉલ્લંઘન.

(સી) ભારતના બંધારણની કોઈપણ જોગવાઈનું ઉલ્લંઘન.

(ડી) જે કાયદા હેઠળ તે બનાવવામાં આવ્યું છે તેને અનુરૂપ થવામાં નિષ્ફળતા અથવા સક્ષમ બનાવનાર અધિનિયમ દ્વારા આપવામાં આવેલી સત્તાની મર્યાદા ઓળંગવી.

(ઈ) દેશના કાયદાઓ સાથે વિસંગતતા, એટલે કે, કોઈપણ અધિનિયમ સાથે.

(એફ) સ્પષ્ટ મનસ્વીપણું/અવાજબીપણું (એ હદ સુધી કે જ્યાં અદાલત કદાચ એમ કહી શકે કે ધારાસભાનો આવા નિયમો બનાવવાની સત્તા આપવાનો ક્યારેય ઈરાદો નહોતો).

ગૌણ વિધાનની માન્યતા પર વિચારણા કરતી અદાલતે, સક્ષમ બનાવનાર અધિનિયમના સ્વરૂપ, ઉદ્દેશ્ય અને યોજના પર વિચારણા કરવી પડશે, અને અધિનિયમ હેઠળ જે ક્ષેત્ર પર સત્તા સોંપવામાં આવી છે તેને પણ ધ્યાને લેવી પડશે અને પછી નક્કી કરવું પડશે કે શું ગૌણ વિધાન મૂળ કાયદાને અનુરૂપ છે કે

નહીં. જ્યાં કોઈ નિયમ કાયદાની ફરજિયાત જોગવાઈ સાથે સીધો જ અસંગત હોય, ત્યારે, અલબત્ત, અદાલતનું કાર્ય સરળ અને સહજ હોય છે. પરંતુ જ્યાં એવી દલીલ હોય કે નિયમની અસંગતતા અથવા બિન-અનુરૂપતા સક્ષમ બનાવનાર અધિનિયમની કોઈ ચોક્કસ જોગવાઈના સંદર્ભમાં નથી, પરંતુ મૂળ અધિનિયમના ઉદ્દેશ્ય અને યોજના સાથે

મૂળ અધિનિયમ સાથે હોય, ત્યારે અદાલતે અમાન્યતા જાહેર કરતાં પહેલાં સાવચેતીપૂર્વક આગળ વધવું જોઈએ.”

૧૨.૧. માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટે ઉપર ઉદ્ધૃત કરેલા નિર્ણયમાં અન્ય બાબતો ઉપરાંત એવું ઠરાવ્યું છે કે ગૌણ વિધાનની તરફેણમાં બંધારણીયતા અથવા માન્યતાની પૂર્વધારણા રહેલી છે અને જે વ્યક્તિ તેને પડકારવા માંગે છે તેણે એવો કેસ રજૂ કરવાનો રહે છે કે ગૌણ વિધાન અમાન્ય છે. જ્યારે, માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટે એવા કારણોનો પુનરોચ્ચાર કર્યો છે કે જેના આધારે ગૌણ વિધાનને પડકારી શકાય છે, ત્યારે એવું જણાય છે કે હાલના કેસમાં, મુખ્ય પડકાર એવા આક્ષેપ સાથે ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૪ ના ઉલ્લંઘનના આધાર પર છે કે ગૌણ વિધાન સ્પષ્ટપણે મનસ્વી છે. માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટે વધુમાં એવું ઠરાવ્યું છે કે ગૌણ વિધાનની માન્યતા સામેના પડકારની વિચારણા કરતી અદાલતે સક્ષમ અધિનિયમનું સ્વરૂપ, ઉદ્દેશ અને યોજના તેમજ સદર અધિનિયમ હેઠળ જે ક્ષેત્ર પર સત્તાનું પ્રતિનિયોજન કરવામાં આવ્યું છે તે ક્ષેત્રને ધ્યાનમાં લેવું જરૂરી છે અને ગૌણ વિધાન મૂળ કાનૂનને અનુરૂપ છે કે નહીં તે નક્કી કરવું જરૂરી છે.

૧૨.૨. ઉપરોક્ત સિદ્ધાંતોને ધ્યાનમાં રાખીને, આ અદાલત વાદગ્રસ્ત જાહેરનામા એટલે કે પ્રશ્નગત ગૌણ વિધાન સામેના અરજદારોના પડકારની તપાસ કરશે.

૧૩. સર્વપ્રથમ, ગૌણ વિધાનની માન્યતા તપાસતા પહેલાં, ગૌણ વિધાન મૂળ કાનૂનને અનુરૂપ છે કે નહીં તે દ્રષ્ટિકોણથી મુખ્ય કાનૂન એટલે કે ભરતી નિયમોની જ તપાસ કરવી યોગ્ય રહેશે. અધિક મદદનીશ ઇજનેર (સિવિલ), વર્ગ-૩ ભરતી નિયમોના નિયમ ૩(બી)(૧) ને બોલ્ડ અક્ષરોમાં દર્શાવવામાં આવેલી સુધારેલી જોગવાઈ સાથે લાભાર્થી નીચે પુનઃ રજૂ કરવામાં આવે છે:-

“(૧) ટેકનિકલ એક્ઝામિનેશન બોર્ડમાંથી અથવા ભારતમાં કેન્દ્રીય અથવા રાજ્ય અધિનિયમ દ્વારા અથવા તે હેઠળ સ્થાપિત અથવા નિગમિત કોઈપણ યુનિવર્સિટીઓ અથવા સંસ્થાઓમાંથી મેળવેલ સિવિલ એન્જિનિયરિંગમાં ડિપ્લોમા ધરાવતા હોવા જોઈએ; અથવા યુનિવર્સિટી ગ્રાન્ટ્સ કમિશન એક્ટ, ૧૯૫૬ ની કલમ ૩ હેઠળ તે તરીકે માન્યતા પ્રાપ્ત અથવા ડીમ્ડ યુનિવર્સિટી તરીકે જાહેર કરાયેલી અન્ય કોઈપણ શૈક્ષણિક સંસ્થાઓમાંથી મેળવેલ; અથવા સરકાર દ્વારા માન્યતા પ્રાપ્ત સમકક્ષ લાયકાત ધરાવતા હોવા જોઈએ:

****પરંતુ શરત એ છે કે સિવિલ એન્જિનિયરિંગમાં સ્નાતકની ડિગ્રી ધરાવતા ઉમેદવાર અરજી કરવા માટે પાત્ર રહેશે નહીં.**”**

૧૩.૧. સદર જોગવાઈનું અવલોકન દર્શાવે છે કે સદર નિયમની શરૂઆતથી જ, તેમાં જણાવ્યા મુજબ જરૂરી લાયકાત માન્યતા પ્રાપ્ત સંસ્થામાંથી સિવિલ

એન્જિનિયરિંગમાં ડિપ્લોમાની હતી. સદર નિયમનો પાછળનો ભાગ સમકક્ષ લાયકાત વિશે જણાવતો હતો અને જ્યારે, સદર નિયમ પરથી જે બાબત સ્પષ્ટ જણાઈ આવે છે તે એ હકીકત છે કે મૂળભૂત રીતે, રાજ્ય માત્ર ડિપ્લોમા ધરાવતી વ્યક્તિઓ જ પસંદગી માટે અરજી કરે તેમ ઇચ્છતું હતું. તે પાછળથી બન્યું કે, વિદ્વાન કોઓર્ડિનેટ બેંચ દ્વારા જ્યોતિ કે. કે. (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણય પર આધાર રાખીને સમકક્ષતાના માપદંડનો એવો અર્થ કરવામાં આવ્યો હતો કે આ શબ્દપ્રયોગમાં એવી ઉચ્ચ લાયકાતોનો પણ સમાવેશ થશે કે જે આપોઆપ નીચલી લાયકાત મેળવેલી હોવાનું પૂર્વાનુમાન કરે છે.

૧૩.૨. ઉપર ઉલ્લેખિત બેઠકની કાર્યનોંધ, વધુ ખાસ કરીને તારીખ ૧૦.૦૬.૨૦૨૪ ની પછીની કાર્યનોંધનું અવલોકન દર્શાવે છે કે રાજ્યે પણ ઉચ્ચ લાયકાત મેળવવી એ નીચલી લાયકાત મેળવેલી હોવાનું પૂર્વાનુમાન કરે છે તે બાબતે જ્યોતિ કે. કે. (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટના અવલોકનો ધ્યાનમાં લીધા હતા અને જ્યારે, સમિતિએ માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટના એ અવલોકનોની પણ નોંધ લીધી હતી કે જો રાજ્યનો એવો મત હોય કે માત્ર કોઈ ચોક્કસ માપદંડ ધરાવતા ઉમેદવારો જ અરજી કરવા માટે પાત્ર હોવા જોઈએ, તો સદર નિયમે પ્રશ્નવાળી જગ્યા માટેની પસંદગી અર્થે અરજી કરવા માટે ઉચ્ચ લાયકાતો સહિતની અન્ય તમામ લાયકાતોને સુસંગત લાયકાત બનવામાંથી સ્પષ્ટપણે બાકાત રાખવી જોઈતી હતી.

૧૩.૩. સમિતિની કાર્યનોંધ સાથે સુધારા પહેલાં અસ્તિત્વમાં હતા તે મુજબના લાયકાતના માપદંડને વાંચતાં, વાદગ્રસ્ત જાહેરનામાનો હેતુ સ્પષ્ટ થાય છે એટલા માટે કે ભરતી નિયમોમાં જોવા મળ્યા મુજબ શૈક્ષણિક લાયકાત માન્યતાપ્રાપ્ત સંસ્થામાંથી ડિપ્લોમા હતી અને સમકક્ષતાની જોગવાઈનો અર્થ વધુ ઉચ્ચ અથવા વધુ સારી લાયકાતો પણ થાય તેવો કરવામાં આવ્યો હોવાથી, રાજ્ય સદર નિયમનો મૂળ હેતુ પરિપૂર્ણ થાય તે સુનિશ્ચિત કરવા માટે વાદગ્રસ્ત બાકાતીની જોગવાઈ દાખલ કરી છે.

૧૩.૪. આ તબક્કે, ઉપર ઉલ્લેખિત તારીખ ૨૪.૧૦.૨૦૨૪ ના સરકારી ઠરાવનો સંદર્ભ લેવો પણ યોગ્ય રહેશે, જેને યોગાનુયોગ પડકારવામાં આવ્યો નથી, જેના દ્વારા રાજ્યે એવા અભ્યાસક્રમો પણ સ્પષ્ટ કર્યા છે કે જેને ‘સમકક્ષ’ ગણી શકાય. આમ, સમગ્ર બાબતને ધ્યાને લેતાં, તે સ્પષ્ટપણે જણાશે કે રાજ્યનો હેતુ માત્ર ડિપ્લોમાની લાયકાત ધરાવતી વ્યક્તિઓ જ અરજી કરવા માટે પાત્ર બને તે સુનિશ્ચિત કરવાનો હતો. આમ, સમગ્ર દ્રષ્ટિકોણથી, તે સ્પષ્ટપણે જણાશે કે સદર સુધારો ભરતી નિયમના હેતુને આગળ ધપાવવા માટે છે.

૧૪. હવે, આ અદાલત ઉપર ગણાવ્યા મુજબ અરજદારો દ્વારા કરવામાં આવેલા પડકારના દ્રષ્ટિકોણથી ગૌણ વિધાનની તપાસ કરશે.

૧૪.૧. ગૌણ વિધાન સ્પષ્ટપણે મનસ્વી હોવાના કારણે અનુચ્છેદ ૧૪ નો ભંગ કરતું હોવાના પાસાના સંબંધમાં, અરજદારો વતી એવી દલીલ કરવામાં આવી છે કે ડિગ્રી ધારકોની બાકાતી એ માત્ર સમાન મુદ્દાઓ પર અગાઉના મુકદ્દમાના

કારણે અરજદારો સામે વિભાગ દ્વારા રાખવામાં આવેલા પૂર્વગ્રહના કારણે જ છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે આ અગાઉ આ અદાલત સમક્ષ એવા મુકદ્દમાઓ થયેલા હતા કે જ્યાં વચગાળાના અને આખરી હુકમો પસાર કરવામાં આવ્યા છે, જેમાં જોકે એક અલગ વિભાગમાં અધિક મદદનીશ ઇજનેર (સિવિલ) ની જગ્યા માટેની પસંદગીમાં ડિગ્રી ધારકોને સ્પર્ધા કરવાની પરવાનગી આપવાના રાજ્ય સત્તાવાળાઓના નિર્ણયને પડકારતાં ડિપ્લોમા ધારકો દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૪૫૯/૨૦૧૮ માં વિદ્વાન કોઓર્ડિનેટ બેંચ દ્વારા તારીખ ૧૩.૧૨.૨૦૨૨ ના રોજના નિર્ણયનો સમાવેશ થાય છે.

૧૪.૨. આ અદાલતને એવું જણાય છે કે આવી દલીલ તદ્દન પાયાવિહોણી છે. જેમ જણાય છે તેમ, ઉપરોક્ત રિટ અરજી ડિપ્લોમા ધારકો દ્વારા અન્ય બાબતો સાથે એવી દલીલ કરતાં દાખલ કરવામાં આવી હતી કે ડિગ્રી ધારકોને પસંદગી પ્રક્રિયામાં ભાગ લેવાની પરવાનગી આપવી જોઈએ નહીં. સદર નિર્ણયનું અવલોકન કરતાં એ પણ જણાય છે કે સદર અરજીમાં, કે જેનો ગુજરાત પંચાયત સેવા પસંદગી બોર્ડ દ્વારા વિરોધ કરવામાં આવ્યો હતો અને જ્યારે, બોર્ડનું વલણ જે વિદ્વાન કોઓર્ડિનેટ બેંચ દ્વારા સ્વીકારવામાં આવ્યું હતું તે હાલના અરજદારો એટલે કે ડિગ્રી ધારકોની તરફેણમાં હતું. એવું પણ જણાય છે કે રાજ્ય સદર નિર્ણયને પડકારવાનો પ્રયાસ કર્યો ન હતો, બલકે તે માત્ર મૂળ અરજદારો જ હતા કે જેમણે તેને પડકારવાનો પ્રયાસ કર્યો હતો.

૧૪.૩. વધુમાં, હાલની અરજી સાથે એનેક્ષ કરવામાં આવેલા વચગાળાના હુકમો પરથી એવું જણાય છે કે સામાવાળા નં. ૨ બોર્ડ દ્વારા હાથ ધરવામાં આવેલી સર્વેયર, વર્ગ-૩ ની જગ્યા માટેની પસંદગીમાં, જોકે આ અદાલતે અરજદારોને રક્ષણ આપ્યું હતું, તેમ છતાં આ અદાલતના સદર નિર્ણયને રાજ્ય દ્વારા ઉપલી ફોરમ સમક્ષ પડકારવામાં આવ્યો હોય તેવું જણાતું નથી. વધુમાં, આ અદાલતે ઉદ્દેખિત રિટ અરજી એટલે કે સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૨૦૨૫૬/૨૦૨૩ માં તારીખ ૦૭.૦૪.૨૦૨૫ ના રોજના એક હુકમની પણ નોંધ લીધી છે, જેના દ્વારા અરજદારો એટલે કે ડિગ્રી ધારકોએ અંડર સેક્રેટરી, મહેસૂલ વિભાગ, ગુજરાત રાજ્યના એક સોગંદનામાના આધારે અરજી પાછી ખેંચવાની માંગણી કરી હતી કે જ્યાં તેમાંના અરજદારો સહિતના ડિગ્રી ધારકોને પરવાનગી આપવામાં આવશે કે ભરતી પ્રક્રિયામાં સમાવિષ્ટ કરવામાં આવશે અને તેના આધારે નિમણૂક માટે પણ વિચારણા કરવામાં આવશે. વળી, વધુ રસપ્રદ બાબત એ છે કે રાજ્યે માત્ર આ અદાલતનો આશરો લેનાર ડિગ્રી ધારકોને જ પરવાનગી આપી ન હતી, પરંતુ રાજ્યે તમામ ડિગ્રી ધારકોને પસંદગી પ્રક્રિયામાં ભાગ લેવાની પરવાનગી આપી હતી. આમ, આ અદાલતને જણાય છે કે ડિગ્રી ધારકો પ્રત્યે રાજ્ય પૂર્વગ્રહ ધરાવતું હોય તેવું કોઈ તત્વ જણાતું નથી.

૧૪.૪. એવું જણાય છે કે મુકદ્દમાના અગાઉના તબક્કામાં, જોકે એક અલગ વિભાગના સંબંધમાં, સંબંધિત વિષયમાં ડિપ્લોમા ધરાવવાની લાયકાત હોવા છતાં ડિગ્રી ધારકોની પસંદગી માટે વિચારણા કરવા અંગે ડિપ્લોમા ધારકોની

ફરિયાદ હતી અને જ્યારે, એવું જણાય છે કે પસંદગી બોર્ડે ડિપ્લોમા ધારકો વિરુદ્ધ વલણ અપનાવ્યું હતું. વળી, ત્યારપછીના મુકદ્દમામાં જ્યાં ડિગ્રી ધારકોએ એવી ફરિયાદ ઉઠાવી હતી કે તેમને પસંદગી પ્રક્રિયામાં ભાગ લેવાની પરવાનગી આપવામાં આવી રહી ન હતી, ત્યાં રાજ્યે પાછળના તબક્કે, આ અદાલત સમક્ષ મુકદ્દમો કરનાર ન હોય તેવા લોકો સહિત ડિગ્રી ધારકોને ભાગ લેવાની પરવાનગી આપી હતી. વધુમાં, જોકે એવું જણાય છે કે રાજ્યે તારીખ ૦૩.૦૧.૨૦૨૨ અને ૧૦.૦૬.૨૦૨૪ ની બેઠકની કાર્યનોંધ પર આધાર રાખ્યો છે જેના દ્વારા ડિગ્રી ધારકોને બાકાત રાખવાનો નિર્ણય લેવામાં આવ્યો હતો, તેમ છતાં, સદર કાર્યનોંધમાં પણ, પૂર્વગ્રહનું કોઈ તત્વ સંકળાયેલું હોય તેવું જણાતું નથી. આમ, વિભાગ/રાજ્ય ડિગ્રી ધારકો પ્રત્યે પૂર્વગ્રહ ધરાવતું હોવાના કારણે આ બાકાતી કરવામાં આવી હતી તે કારણ, કોઈપણ સામગ્રી દ્વારા સમર્થિત હોય તેવું જણાતું નથી, બલ્કે, જેમ નોંધવામાં આવ્યું છે તેમ, સ્થિતિ તેનાથી વિપરીત જણાય છે.

૧૪.૫. અરજદારો તરફના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા વધુમાં એવી દલીલ કરવામાં આવી છે કે વિદ્વાન કોઓર્ડિનેટ બેંચે સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૪૫૯/૨૦૧૮ માં નિર્ણય દ્વારા એવો નિષ્કર્ષ કાઢ્યો હતો કે ભરતી નિયમોમાં આવતી ‘અથવા સમકક્ષ’ પરિભાષા ડિગ્રી ધારકોનો સમાવેશ કરતી હોવાનું ઠરાવવામાં આવ્યું છે. અરજદારો વતી એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે આ બાકાતી આ અદાલત દ્વારા સ્થાપિત કાયદાથી વિરુદ્ધ હોવાથી, તેથી પણ, તે મનસ્વી છે. જેમ ઉપર નોંધવામાં આવ્યું છે તેમ એવું જણાય છે કે સ્પેશિયલ

સિવિલ એપિલકેશન નં. ૪૫૯/૨૦૧૮ વાળી રિટ અરજી ડિપ્લોમા ધારકોના એક જૂથ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવી હતી, જેમણે ડિગ્રી ધારકોને પસંદગી પ્રક્રિયામાં ઉપસ્થિત થવાની પરવાનગી આપવાના ગુજરાત રાજ્ય પંચાયત સેવા પસંદગી બોર્ડ તરફના પગલાંને પડકાર્યું હતું. વિદ્વાન કોઓર્ડિનેટ બેંચે, ચંદ્રકલા ત્રિવેદી વિ. સ્ટેટ ઓફ રાજસ્થાન અને અન્ય, રિપોર્ટેડ ઇન ૨૦૧૨ (૩) એસ.સી.સી. ૧૨૯ ના કેસમાં માનનીય એપેક્સ કોર્ટના નિર્ણય પર આધાર રાખીને, અન્ય બાબતોની સાથે એવું અવલોકન કર્યું હતું કે ‘સમકક્ષ’ શબ્દને વાજબી અર્થ અને લવચીકતા આપવી જોઈએ કારણ કે ‘સમકક્ષ’ અને ‘ચોક્કસ’ શબ્દ વચ્ચે તફાવત છે. વિદ્વાન કોઓર્ડિનેટ બેંચ દ્વારા એવું ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે જ્યારે નિયમોમાં કોઈપણ સમકક્ષ શૈક્ષણિક લાયકાત માટે વિશિષ્ટ જોગવાઈ કરવામાં આવી હોય, ત્યારે હાલની ભરતીની જેમ ડિપ્લોમા ધરાવતી વ્યક્તિ, અથવા અન્ય કોઈપણ સમકક્ષ લાયકાત ધરાવતી વ્યક્તિને ભાગ લેવાની પરવાનગી આપી શકાય છે.

૧૪.૬. વાસ્તવમાં, ચંદ્રકલા ત્રિવેદી (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા પ્રસ્થાપિત કાયદાને ધ્યાને લીધા પછી, વિદ્વાન કોઓર્ડિનેટ બેંચે જ્યોતિ કે. કે. (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટના અવલોકનો પર આધાર રાખ્યો હતો. એવું જણાય છે કે માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા પ્રસ્થાપિત કાયદાનું વિશ્લેષણ કર્યા પછી, વિદ્વાન કોઓર્ડિનેટ બેંચે સ્પષ્ટપણે ઠરાવ્યું હતું કે જ્યારે ઉચ્ચ લાયકાત એ નીચલી લાયકાત પ્રાપ્ત કરેલી હોવાની પૂર્વધારણા કરે છે અને તેથી, પ્રશ્નવાળી જગ્યા માટે ઉચ્ચ લાયકાતને સુસંગત લાયકાત તરીકે ગણી

શકાય છે. વિદ્વાન કોઓર્ડિનેટ બેંચે વધુમાં એવું અવલોકન કર્યું હતું કે જો તેવા સંજોગોમાં સરકારનો એવો અભિપ્રાય હતો કે માત્ર ડિપ્લોમા ધારકોને જ પસંદગી પ્રક્રિયામાં ઉપસ્થિત રહેવાની પરવાનગી આપવી જોઈએ, પરંતુ ઉચ્ચ લાયકાત ધરાવતા લોકોને નહીં, તો સદર નિયમોએ ઉચ્ચ લાયકાત ધરાવતા ઉમેદવારોને બાકાત રાખવા જોઈતા હતા અથવા ડિગ્રી ધારકો અરજી કરવા માટે પાત્ર ન હોવા અંગે ચોક્કસ બાકાતી હોવી જોઈતી હતી.

૧૪.૭. સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલિકેશન નં. ૪૫૯/૨૦૧૮ માં પેરાગ્રાફ ૭.૭ અને ૭.૮ ખાતે વિદ્વાન કોઓર્ડિનેટ બેંચના અવલોકનો પ્રસ્તુત હેતુ માટે સુસંગત હોઈ, લાભાર્થે નીચે પુનઃ રજૂ કરવામાં આવે છે:-

“૭.૭ હવે માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા કરવામાં આવેલા ઉપરોક્ત અવલોકનોના પ્રકાશમાં, જ્યોતિ કે. કે. વિ. કેરળ પબ્લિક સર્વિસ કમિશન (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા લેવાયેલ અભિગમ ધ્યાને લેવો જરૂરી છે. (૨૦૧૦) ૧૫ એસ.સી.સી. ના પેરા: ૭ થી ૧૦ માં રિપોર્ટ થયેલ જ્યોતિ કે. કે. વિ. કેરળ પબ્લિક સર્વિસ કમિશન ના કેસમાં માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું હતું:

“૭. બોર્ડમાં પસંદગીની જગ્યાઓને સદર નિયમો લાગુ પડે છે તે પ્રશ્ન પર કોઈ વિવાદ નથી. હાઈકોર્ટે દલીલો નોંધ્યા પછી જોયું હતું કે સરકાર દ્વારા નિર્ધારિત સમકક્ષ લાયકાતોના સંબંધમાં કોઈ કારોબારી આદેશો ન હતા. હાઈકોર્ટે જણાવ્યું હતું કે સ્થિતિ એવી છે કે, અપીલકર્તાઓ દ્વારા ધરાવવામાં આવતી લાયકાતો

નિર્ધારિત નીચલી લાયકાતો પ્રાપ્ત કરી હોવાની પૂર્વધારણા કરતી નથી અને જ્યારે કોઈ જગ્યા માટે લાયકાત નિર્ધારિત કરવામાં આવી હોય, ત્યારે તેને કોઈપણ રીતે હળવી કરી શકાતી નથી અને તે લાયકાતો ન ધરાવતી વ્યક્તિઓને પાત્ર થવાની પરવાનગી આપી શકાય નહીં. એવું નોંધવામાં આવ્યું હતું કે તે ઉમેદવારો કરતાં સમાન અથવા તેનાથી પણ વધુ સારી લાયકાત ધરાવતા તે તમામ લોકોએ સદર જગ્યા માટે અરજી કરી ન હોત કારણ કે તેઓ જાહેરાતમાં દર્શાવેલ લાયકાતો ધરાવતા ન હતા અને આવી સ્થિતિનું પરિણામ એવું આવશે કે "આવા સંજોગોમાં, જ્યાં સુધી લાયકાતો છૂટછાટપાત્ર છે તેવું સ્પષ્ટપણે જણાવવામાં ન આવ્યું હોય, ઉતરતી લાયકાત ધરાવતી વ્યક્તિઓની નિમણૂક કરવી એ જનતા સાથે છેતરપિંડી થશે". તે આધારે, હાઈકોર્ટે અપીલકર્તાઓ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અરજીઓ નામંજૂર કરી હતી. હાઈકોર્ટ સમક્ષ કરવામાં આવેલી દલીલો અમારી સમક્ષ બંને પક્ષો તરફથી પુનરાવર્તિત કરવામાં આવી છે.

૮. નિયમ ૧૦ (એ) (૨) નીચે મુજબ વંચાય છે:

"આ નિયમોમાં અથવા વિશેષ નિયમોમાં સમાવિષ્ટ કોઈપણ બાબત છતાં, સરકારના કારોબારી આદેશો અથવા સ્થાયી આદેશો દ્વારા વિશેષ નિયમોમાં કોઈ જગ્યા માટે નિર્દિષ્ટ કરેલી લાયકાતની સમકક્ષ તરીકે માન્યતા પ્રાપ્ત લાયકાતો અને તે પૈકીની એવી ઉચ્ચ લાયકાતો કે જે સદર જગ્યા માટે નિર્ધારિત નીચલી લાયકાત પ્રાપ્ત કરી હોવાની પૂર્વધારણા કરે છે, તે પણ સદર જગ્યા માટે પૂરતી ગણાશે."

૯. હાઈકોર્ટે જણાવ્યું છે તે મુજબ તે નિઃશંકપણે સાચું છે કે જ્યારે સંબંધિત નિયમો હેઠળ કોઈ લાયકાત નિર્ધારિત કરવામાં આવી હોય, ત્યારે તેને કોઈપણ રીતે ઘટાડી શકાતી નથી અને કોઈ ભિન્ન લાયકાત અપનાવી શકાતી નથી. હાઈકોર્ટનું એ જણાવવું પણ વાજબી છે કે નિયમના તે ભાગને લાગુ કરવા માટે, જેની અસર એ છે કે સદર જગ્યા માટે નિર્ધારિત નીચલી લાયકાતો મેળવી હોવાની પૂર્વધારણા કરતી હોય તેવી ઉચ્ચ લાયકાતો પણ સદર જગ્યા માટે પૂરતી રહેશે, ઉચ્ચ લાયકાતે તે જગ્યા માટે નિર્ધારિત નીચલી લાયકાત મેળવી હોવાનું સ્પષ્ટપણે દર્શાવવું જોઈએ અથવા તેની પૂર્વધારણા કરવી જોઈએ. જો કોઈ વ્યક્તિએ તે જ વિદ્યાશાખામાં ઉચ્ચ લાયકાતો મેળવી હોય, તો આવી લાયકાત સદર જગ્યા માટે નિર્ધારિત નીચલી લાયકાત પ્રાપ્ત કરેલી હોવાની ચોક્કસપણે પૂર્વધારણા કરે છે તેમ કહી શકાય. આ કેસમાં બહુ દૂર જવાની જરૂર ન હોઈ શકે. સંબંધિત નિયમો હેઠળ, મદદનીશ ઇજનેરની જગ્યા માટે, કેરળ યુનિવર્સિટીની ઇલેક્ટ્રિકલ એન્જિનિયરિંગમાં ડિગ્રી અથવા માન્યતા પ્રાપ્ત અન્ય સમકક્ષ લાયકાત અથવા તેની સમકક્ષ લાયકાત નિર્ધારિત કરવામાં આવી છે. જ્યારે ઉચ્ચ જગ્યા માટે સીધી ભરતી કરવાની હોય, ત્યારે મેળવવાની થતી લાયકાત સ્પષ્ટપણે એવો સંકેત આપે છે કે આવી લાયકાત નીચલી જગ્યા, એટલે કે સબ-ઇજનેરની જગ્યા માટે જે નિર્ધારિત છે તેના કરતાં ચોક્કસપણે ઉચ્ચ લાયકાત છે. તે સ્થિતિને ધ્યાને લેતાં, ઇલેક્ટ્રિકલ એન્જિનિયરિંગમાં ડિગ્રીની લાયકાત સદર જગ્યા માટે નિર્ધારિત તે વિષયમાં ડિપ્લોમાની નીચલી લાયકાત પ્રાપ્ત કરેલી હોવાની પૂર્વધારણા કરતી હોઈ, તે સદર જગ્યા માટે પૂરતી ગણવામાં આવશે. એ

સંજોગોમાં કે જો સરકારનો એવો મત હોય કે સબ-ઇજનેરની જગ્યા માટે માત્ર ડિપ્લોમા ધારકોએ જ અરજી કરવી જોઈતી હતી પરંતુ ઉચ્ચ લાયકાત ધરાવતા તે તમામ લોકોએ નહીં, તો કાં તો આ નિયમ હેઠળ ઉચ્ચ લાયકાત ધરાવતા ઉમેદવારોને બાકાત રાખવા જોઈતા હતા અથવા એવી સ્થિતિ સ્પષ્ટ કરવામાં આવી હોવી જોઈતી હતી કે ડિગ્રી ધારક આવી જગ્યા માટે અરજી કરવાને પાત્ર રહેશે નહીં. જ્યારે તે સ્થિતિ સ્પષ્ટ નથી પરંતુ બીજી બાજુ નિયમો તે જ વિદ્યાશાખામાં ઉચ્ચ લાયકાત ધરાવનારાઓને પોતાની મેળે ગેરલાયક ઠરાવતા નથી, ત્યારે તે સ્પષ્ટ બને છે કે ઉપર જણાવ્યા મુજબ સદર નિયમને યોગ્ય રીતે સમજી શકાયો હોત. બાબતના તે પરિપ્રેક્ષ્યમાં હાઇકોર્ટનો હુકમ ટકાવી શકાય નહીં. આ કેસમાં, આવી લાયકાત ધરાવતા તે તમામ લોકો અરજી કરી શક્યા હોત કે નહીં તે પ્રશ્ન સાથે અમારે નિસબત નથી. જ્યારે વૈધાનિક નિયમો પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવ્યા હોય અને તે નિયમો લાગુ પડતા હોય, ત્યારે એવી પૂર્વધારણા રહેલી છે કે આવી નિમણૂકો સાથે સંકળાયેલી દરેક વ્યક્તિ આવા નિયમોથી વાકેફ હશે અથવા યોગ્ય અરજીઓ કરતાં પહેલાં નિયમોથી પોતાની જાતને વાકેફ કરશે. તેથી, હાઇકોર્ટનું એવું ઠરાવવું વાજબી નથી કે અપીલકર્તાઓની ભરતી જનતા સાથે છેતરપિંડી સમાન ગણાશે.

[ભાર મૂકેલ છે]

૧૦. જોકે, આપણે આ બાબતના એક પાસાની નોંધ લેવી જ જોઈએ. પબ્લિક સર્વિસ કમિશન દ્વારા પસંદ કરવામાં આવેલા ડિપ્લોમા ધારકોની પહેલેથી જ

નિમણૂક થઈ ચૂકી છે અને, તેથી, અમારા માટે તે નિમણૂકોમાં ખલેલ પહોંચાડવી યોગ્ય રહેશે નહીં. તેઓ આવી નિમણૂકોમાં ચાલુ રહેશે. ઉપર સંદર્ભિત લાયકાતો પરિપૂર્ણ કરતા હોય અને નિમણૂક માટે યોગ્ય જણાયા હોય તેવા તે પાત્ર ડિગ્રી ધારકો પૈકીના ઉમેદવારોને આ હુકમ મળ્યાની તારીખથી ત્રણ મહિનાના સમયગાળામાં ઉપલબ્ધ ખાલી જગ્યાઓની નોંધ લઈને નિમણૂક આપવામાં આવશે.”

૭.૮ ઉપરોક્ત અવલોકનો કરતી વખતે, માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટે સ્પષ્ટપણે અવલોકન કર્યું હતું કે જ્યારે સંબંધિત નિયમો હેઠળ લાયકાત નિર્ધારિત કરવામાં આવી હોય ત્યારે તેમાં કોઈપણ રીતે ઘટાડો કરી શકાય નહીં અને ભિન્ન લાયકાત અપનાવી શકાય નહીં. ઉચ્ચ લાયકાત એ નીચલી લાયકાત પ્રાપ્ત કરેલી હોવાની પૂર્વધારણા કરે છે અને તેથી ઉચ્ચ લાયકાત સદર જગ્યા માટે પર્યાપ્ત ગણવામાં આવશે. માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટે ઉપરોક્ત ચુકાદામાં સ્પષ્ટપણે એવું પણ અવલોકન કર્યું હતું કે જો સરકારનો એવો મત હોય કે સબ-ઈજનેરની જગ્યા માટે માત્ર ડિપ્લોમા ધારકોએ જ અરજી કરવી જોઈતી હતી પરંતુ ઉચ્ચ લાયકાત ધરાવતા તે તમામ લોકોએ નહીં, તો કાં તો આ નિયમોમાં ઉચ્ચ લાયકાત ધરાવતા ઉમેદવારોના સંબંધમાં બાકાતી રાખવી જોઈતી હતી અથવા એવી સ્થિતિ સ્પષ્ટ કરવી જોઈતી હતી કે ડિગ્રી ધારકો આવી જગ્યા માટે અરજી કરવા પાત્ર રહેશે નહીં. ઉપરોક્ત અવલોકનો તદ્દન સ્પષ્ટ કરે છે કે જાહેરાતમાં અથવા નિયમોમાં એવી કોઈ બાકાતી કલમની ગેરહાજરીમાં, કે જેના દ્વારા લોકોનો કોઈ ચોક્કસ વર્ગ, જે હાલના કેસમાં ડિગ્રી ધારકો છે, પસંદગી પ્રક્રિયામાં ભાગ લેવાથી

પ્રતિબંધિત ન હોય, વિદ્વાન વકીલ શ્રી મિશ્રા દ્વારા કરવામાં આવેલી એવી રજૂઆત કે નિયમો માત્ર ડિપ્લોમા ધારકોને જ અધિક મદદનીશ ઇજનેરની જગ્યા માટે અરજી કરવાની જોગવાઈ કરે છે, તે સ્વીકારી શકાય નહીં.”

[ભાર મૂકેલ છે]

૧૪.૮. આમ એવું જણાય છે કે જ્યારે વિદ્વાન કોઓર્ડિનેટ બેંચે સમકક્ષતાના સંબંધમાં સામાવાળા પંચાયત સેવા પસંદગી બોર્ડ વતીની દલીલ સ્વીકારી હતી, તેમ છતાં, વિદ્વાન કોઓર્ડિનેટ બેંચ જ્યોતિ કે. કે. ના કેસમાં માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણય પર આધાર રાખીને એવા નિષ્કર્ષ પર પહોંચી આવી હતી કે જો પ્રવર્તમાન નિયમોમાં આવી બાકાતી જોવા મળતી હોય તો રાજ્ય વ્યક્તિઓની કોઈ ચોક્કસ શ્રેણીને બાકાત રાખવા માટે સત્તા ધરાવતું હતું. આમ એવું જણાય છે કે વિદ્વાન કોઓર્ડિનેટ બેંચના અવલોકનો અરજદારોની મદદે આવશે નહીં.

૧૪.૯. વધુમાં, જ્યાં સુધી સમકક્ષતાના પાસાનો સંબંધ છે ત્યાં સુધી, એવું જણાય છે કે સામાવાળા નં. ૧ – વિભાગે તારીખ ૨૪.૧૦.૨૦૨૪ નો એક ઠરાવ બહાર પાડ્યો છે જેના દ્વારા સમકક્ષતાનું પાસું સ્પષ્ટ કરવામાં આવ્યું છે. સદર ઠરાવમાં એવો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે કે સામાવાળા વિભાગમાં અધિક મદદનીશ ઇજનેર (સિવિલ), વર્ગ-૩ ની જગ્યા પર ભરતી માટેની પ્રાથમિક લાયકાત એટલે કે સિવિલ એન્જિનિયરિંગમાં ડિપ્લોમાની સમકક્ષ ગણી શકાય તેવી લાયકાતો નિર્ધારિત કરવાના પાસા પર રાજ્ય સરકાર વિચારણા કરી રહી હતી. રાજ્ય સરકારે, યોગ્ય વિચારણા કર્યા પછી, સોળ વિવિધ ડિપ્લોમાની એક

ચાદી આપી છે કે જેને સિવિલ એન્જિનિયરિંગમાં ડિપ્લોમાની લાયકાતની સમકક્ષ ગણવાના છે. સદર ઠરાવ પ્રત્યુત્તર સોગંદનામા મારફતે રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો અને જ્યારે, એવું જણાય છે કે તેને પડકારવામાં આવ્યો નથી.

૧૪.૧૦. આમ આ અદાલતને એવું જણાય છે કે રાજ્ય સરકારે, સિવિલ એન્જિનિયરિંગમાં ડિપ્લોમાની સમકક્ષ ગણી શકાય તેવા સોળ જુદા જુદા ડિપ્લોમા નક્કી કર્યા હોવાથી અને તેની ચાદી આપી હોવાથી, તેનો એવો અર્થ સમજી શકાય છે કે પ્રશ્નવાળી જગ્યા માટેના ઉમેદવાર કાં તો મુખ્ય લાયકાત એટલે કે સિવિલ એન્જિનિયરિંગમાં ડિપ્લોમા ધરાવતા હોવા જોઈએ અથવા સદર ઠરાવમાં દર્શાવેલા સોળ ડિપ્લોમા પૈકીનો કોઈપણ ડિપ્લોમા ધરાવતા હોવા જોઈએ અને જ્યારે, પ્રશ્નવાળી જગ્યા પર પસંદગીના હેતુ માટે અન્ય કોઈપણ લાયકાતને સમકક્ષ ગણવામાં આવશે નહીં. આમ, આ અદાલતને એવું જણાય છે કે ચંદ્રકલા ત્રિવેદી (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણય પર આધારિત વિદ્વાન કોઓર્ડિનેટ બેંચ દ્વારા ‘સમકક્ષ’ શબ્દના અર્થઘટનના આધારે કરવામાં આવેલી સમગ્ર દલીલ અરજદારોના કેસને આગળ વધારશે નહીં.

૧૪.૧૧. વધુમાં એવું જણાય છે કે અરજદારોએ પોતાની રજૂઆતોના સમર્થનમાં, એસોસિયેશન ફોર ડેમોક્રેટિક રિફોર્મ્સ (ઇલેક્ટોરલ બોન્ડ સ્કીમ) (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં માનનીય એપેલ્સ કોર્ટના અવલોકનો પર આધાર રાખ્યો હતો અને જ્યારે, સદર નિર્ણયના પેરાગ્રાફ નં. ૧૮૯ પર અરજદારો તરફના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા આધાર રાખવામાં આવ્યો છે, જે લાભાર્થી નીચે ટાંકવામાં આવ્યો છે:-

“૧૮૯. શાયરા બાનો (ઉપર મુજબ) માં ઇન રે સ્પેશિયલ રેફરન્સ નં. ૧/૨૦૧૨ (ઉપર મુજબ) ને એવું ઠરાવીને સ્પષ્ટ કરવામાં આવ્યું હતું કે સ્પષ્ટ મનસ્વીતાનો નિષ્કર્ષ પોતે જ એક બંધારણીય ક્ષતિ છે અને, તેથી, અનુચ્છેદ ૧૪ ના ઉદ્દેશન બદલ કાયદાને અમાન્ય ઠેરવવાનું એક કારણ છે. વધુમાં, એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે અનુચ્છેદ ૧૪ ના હેતુઓ માટે ગૌણ વિધાન અને સંપૂર્ણ વિધાન વચ્ચે કોઈ તાર્કિક ભેદ નથી. તે મુજબ, ગૌણ વિધાનના સંદર્ભમાં ઇન્ડિયન એક્સપ્રેસ ન્યૂઝપેપર્સ (ઉપર મુજબ) માં આ અદાલત દ્વારા ઠરાવવામાં આવેલી સ્પષ્ટ મનસ્વીતાની કસોટી સંપૂર્ણ વિધાનને પણ લાગુ પડે છે તેમ ઠરાવવામાં આવ્યું હતું. અંતમાં, આ અદાલતે એવું ઠરાવ્યું હતું કે સ્પષ્ટ મનસ્વીતા “ધારાસભા દ્વારા તરંગીપણે, અતાર્કિક રીતે અને/અથવા પર્યાપ્ત નિર્ણાયક સિદ્ધાંત વિના કરવામાં આવેલું કંઈક હોવું જોઈએ.” વધુમાં એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે જે કાયદો અતિશય અને અપ્રમાણસર હોય તે પણ સ્પષ્ટપણે મનસ્વી હશે. સ્પષ્ટ મનસ્વીતાનો સિદ્ધાંત ત્યારપછી આ અદાલત દ્વારા અસંખ્ય અન્ય ચુકાદાઓમાં પુનરોચ્ચારિત કરવામાં આવ્યો છે.”

૧૪.૧૨. જ્યાં સુધી સ્પષ્ટ મનસ્વીતાના કારણસર ગૌણ વિધાન અનુચ્છેદ ૧૪ નું ઉદ્દેશન કરતું હોવાના આધારે તેને પડકારવામાં આવવા બાબતે માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટના અવલોકનોની ચકાસણી કરવામાં આવી રહી છે, ત્યારે શર્મા ટ્રાન્સપોર્ટ વિ. સ્ટેટ ઓફ એ.પી., રિપોર્ટેડ ઇન ૨૦૦૨ (૨) એસ.સી.સી. ૧૮૮ ના નિર્ણયમાંથી ઉપર ટાંકવામાં આવેલા પછીના અવલોકનો એવો મુદ્દો છે કે જેના પર વિચારણા

જરૂરી છે. અહીં પાસું એ છે કે અરજદારો એવી દલીલ કરે છે કે ભરતી નિયમોમાં સુધારો સ્પષ્ટપણે મનસ્વી છે કારણ કે તે પર્યાપ્ત નિર્ણાયક સિદ્ધાંત વિના, અતાર્કિક અને વાજબી તર્ક અનુસાર કરવામાં આવેલ નથી. એવી દલીલ કરવામાં આવી છે કે સામાવાળા – રાજ્ય દ્વારા જે સમિતિની બેઠકની કાર્યનોંધ પર આધાર રાખવામાં આવ્યો છે તે કોઈપણ પર્યાપ્ત નિર્ણાયક સિદ્ધાંત વિનાની અને અવાજબી છે.

૧૪.૧૩. આ તબક્કે, એ ઉલ્લેખ કરવો પ્રસ્તુત રહેશે કે રાજ્ય સોગંદનામા પરના જવાબ મારફતે બે અલગ અલગ બેઠકોની કાર્યનોંધ રેકર્ડ પર રજૂ કરેલ છે કે જેમાં અન્ય લોકોની સાથે સાથે મુખ્ય સચિવ, ગુજરાત રાજ્ય, અધિક મુખ્ય સચિવ, સામાન્ય વહીવટ વિભાગ, સચિવ, માર્ગ અને મકાન વિભાગ અને સચિવ, નર્મદા, જળસંપત્તિ, પાણી પુરવઠા અને કલ્પસર વિભાગ તેમજ અધિક મુખ્ય સચિવ, પંચાયત, ગ્રામ ગૃહનિર્માણ અને ગ્રામ વિકાસ વિભાગનો સમાવેશ થતો હતો.

૧૪.૧૪. એવું જણાય છે કે પ્રથમ બેઠકમાં, વિચારણા હેઠળનો મુદ્દો એ હતો કે શું પંચાયત વિભાગ હેઠળ અધિક મદદનીશ ઈજનેર (સિવિલ) ની જગ્યા માટેના ભરતી નિયમોમાં, ખાસ કરીને સિવિલ એન્જિનિયરિંગમાં ડિપ્લોમાની હાલની લાયકાતની સાથે સાથે, સિવિલ એન્જિનિયરિંગમાં સ્નાતક અથવા અનુસ્નાતકની ડિગ્રીની લાયકાતનો સમાવેશ કરવા માટે સુધારો કરવાની જરૂરિયાત છે કે કેમ.

૧૪.૧૫. સમિતિએ નીચેના પાસાઓ પર વિચારણા કરી હતી:-

૧. રાજ્યમાં મોટી સંખ્યામાં એવી પોલિટેકનિક કૉલેજોનું અસ્તિત્વ કે જે સિવિલ એન્જિનિયરિંગના ડિપ્લોમા અભ્યાસક્રમમાં શિક્ષણ આપે છે જ્યાં ઉમેદવાર ૧૦મા ધોરણ પછી પ્રવેશ લઈ શકે છે.

૨. સિવિલ એન્જિનિયરિંગમાં ડિપ્લોમાની લાયકાત ધરાવતા ઉમેદવારો માટે, અધિક મદદનીશ ઈજનેર (સિવિલ) ની જગ્યા એકમાત્ર એવી જગ્યા છે કે જ્યાં સદર લાયકાતને આવશ્યક લાયકાત તરીકે નિર્ધારિત કરવામાં આવી છે.

૩. જ્યારે સિવિલ એન્જિનિયરિંગના અભ્યાસક્રમમાં સ્નાતક અને અનુસ્નાતક ઉમેદવારોનો સમાવેશ કરવા માટે ભરતી નિયમમાં સુધારો કરવાથી વધુ મેરિટ ધરાવતા ઉમેદવારો ઉપલબ્ધ થશે, પરંતુ, આવા ઉમેદવારોનો સમાવેશ કરવાના પરિણામે

સિવિલ એન્જિનિયરિંગમાં ડિપ્લોમા ધરાવતા ઉમેદવારો બાકાત થઈ જશે કારણ કે સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષામાં ડિગ્રી ધારકો સદર ડિપ્લોમા ધારકો કરતાં વધુ સારો દેખાવ કરશે જેના પરિણામે સિવિલ એન્જિનિયરિંગમાં ડિપ્લોમાની લાયકાત ધરાવતા ઉમેદવારો બેરોજગાર થઈ જશે.

૪. એડિશનલ આસિસ્ટન્ટ એન્જિનિયરની જગ્યા પર નિમણૂક પામનારાઓ પાસેથી જે કામની અપેક્ષા રાખવામાં આવે છે તે એવા પ્રકારનું છે કે સિવિલ એન્જિનિયરિંગમાં ડિગ્રી અને અનુસ્નાતક ડિગ્રી ધરાવતા ઉમેદવારો આવા કામને, ખાસ કરીને સદર ઉમેદવારો દ્વારા ધરાવવામાં આવતી લાયકાતની સરખામણીમાં

તે ઘણું ઉતરતી કક્ષાનું હોવાથી, નીચી નજરે જુએ છે.

પ. એડિશનલ આસિસ્ટન્ટ એન્જિનિયર (સિવિલ) એ આસિસ્ટન્ટ એન્જિનિયર (સિવિલ), વર્ગ-૨ માટેની ફીડર કેડર છે અને જ્યારે, સદર ભરતી નિયમો એવી જોગવાઈ કરે છે કે જરૂરી લઘુત્તમ લાયકાત સિવિલ એન્જિનિયરિંગમાં ડિગ્રી ધરાવવાની છે.

૬. આસિસ્ટન્ટ એન્જિનિયરોને સ્ટેટ હાઇવે અથવા નેશનલ હાઇવે સંબંધિત કામો એટલે કે મોટા કામો સોંપવામાં આવે છે જ્યારે પંચાયતના સંદર્ભમાં, એડિશનલ આસિસ્ટન્ટ એન્જિનિયરોને નાના કામો સોંપવામાં આવે છે.

૭. સદર વિભાગ એડિશનલ આસિસ્ટન્ટ એન્જિનિયર, આસિસ્ટન્ટ એન્જિનિયર અને ડેપ્યુટી એક્ઝિક્યુટિવ એન્જિનિયરની જગ્યા માટે સીધી ભરતી યોજે છે જ્યારે એડિશનલ આસિસ્ટન્ટ એન્જિનિયર (સિવિલ) સિવાયની અન્ય તમામ જગ્યાઓ સિવિલ એન્જિનિયરિંગમાં ડિગ્રી ધારક હોવાની લઘુત્તમ આવશ્યકતા ધરાવે છે.

૮. જો પ્રશ્નવાળી જગ્યા માટેની પસંદગીમાં ડિગ્રી ધારકોનો પણ સમાવેશ કરવામાં આવે, તો પાછળના તબક્કે, તેમના દ્વારા ધરાવવામાં આવતી લાયકાતને ધ્યાને લેતાં, તેવા ઉમેદવારો પોતાને આસિસ્ટન્ટ એન્જિનિયર તરીકે ગણવાની માંગ કરે અથવા તેવા હેતુ માટે મુકદ્દમો દાખલ કરે તેવી શક્યતાને નકારી શકાય નહીં.

૯. સદર સમિતિએ વધુમાં એવો અભિપ્રાય આપ્યો છે કે સદર ડિગ્રી ધારકો,

આસિસ્ટન્ટ એન્જિનિયર (સિવિલ) અને ડેપ્યુટી એક્ઝિક્યુટિવ એન્જિનિયર (સિવિલ) ની જગ્યા માટેની પસંદગીમાં ભાગ લેવા ઉપરાંત, રાજ્ય અને કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા આયોજિત એવી પસંદગીમાં પણ ભાગ લે છે કે જ્યાં લઘુત્તમ લાયકાત સિવિલ એન્જિનિયરિંગમાં ડિગ્રી હોય અને જ્યારે, ઉમેદવારો જી.પી.એસ.સી. અથવા યુ.પી.એસ.સી. દ્વારા આયોજિત વર્ગ-૧, ૨ ની જગ્યા માટેની પસંદગીમાં પણ ઉપસ્થિત રહે છે અને એવું જોવામાં આવ્યું છે કે અન્ય વિભાગોમાં જોડાઈ જવાથી ડિગ્રી અને અનુસ્નાતક ડિગ્રી ધારકોમાં નોકરી છોડવાનો દર ઊંચો હોવાનું જણાયું છે.

આવી વિચારણાઓને ધ્યાને લેતાં, સદર સમિતિનો એવો અભિપ્રાય હતો કે સદર પંચાયત વિભાગમાં એડિશનલ આસિસ્ટન્ટ એન્જિનિયર (સિવિલ) ની જગ્યા માટે લાયકાત તરીકે સિવિલ એન્જિનિયરિંગમાં ડિગ્રી અથવા અનુસ્નાતક ડિગ્રીની લાયકાતનો સમાવેશ કરવાની વિનંતી પર આગ્રહ રાખવામાં આવ્યો ન હતો.

૧૪.૧૬. સદર રાજ્યએ પછીની બેઠકની કાર્યવાહી નોંધ પર પણ આધાર રાખ્યો છે ખાસ કરીને કે જેના દ્વારા સદર સામાવાળા વિભાગમાં એડિશનલ આસિસ્ટન્ટ એન્જિનિયર (સિવિલ) ની જગ્યા માટેના ભરતી નિયમમાં સુધારો કરવાના પ્રશ્ન પર વિચારણા કરવામાં આવી હતી. શરૂઆતમાં જ, એ નોંધવું જરૂરી છે કે આ મુદ્દા પર સર્વોચ્ચ કાર્યાલય એટલે કે માનનીય મુખ્યમંત્રીશ્રીના કાર્યાલય દ્વારા વિચારણા કરવામાં આવી હતી, જેમની સૂચનાઓ પર, સદર સમિતિ બોલાવવામાં

આવી હતી. અગાઉની સમિતિની જેમ જ હોદ્દો ધરાવતા સમાન અધિકારીઓનો સમાવેશ ધરાવતી સદર સમિતિએ નીચે મુજબની વિચારણા કરી છે:-

૧. સદર સમિતિએ એવી વિચારણા કરી હતી કે કામગીરીની રૂપરેખા

અધિક મદદનીશ ઇજનેર (સિવિલ) ની જગ્યા માટેની છે એટલે કે, ફરજો અને જવાબદારીઓ તે જ પ્રવાહના ડિગ્રી ધારકોની સામે ડિપ્લોમા (સિવિલ) ધારકો માટે વધુ અનુકૂળ છે.

૨. સમિતિએ વધુમાં વિચારણા કરી હતી કે આ અદાલતે તારીખ ૧૩.૧૨.૨૦૨૨ ના ચુકાદા દ્વારા એવા એક કેસની વિચારણા કરી હતી જ્યાં ડિપ્લોમા ધારકોએ પસંદગી પ્રક્રિયામાં ડિગ્રી ધારકોના સમાવેશનો વિરોધ કર્યો હતો અને જ્યારે, એ બાબત પણ ધ્યાને લેવામાં આવેલ છે કે આ અદાલતે જ્યોતિ કે. કે. (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના ચુકાદા પર આધાર રાખ્યો હતો. સમિતિએ માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના અવલોકનો પર નીચે મુજબ આધાર રાખ્યો હતો:-

“જો કોઈ વ્યક્તિએ તે જ વિદ્યાશાખામાં ઉચ્ચ લાયકાતો મેળવી હોય, તો આવી લાયકાત સદર જગ્યા માટે નિયત કરાયેલ નીચલી લાયકાતો પ્રાપ્ત કરેલી હોવાનું ચોક્કસપણે પૂર્વધારિત કરે છે તેમ કહી શકાય.

એ સંજોગોમાં કે જો સરકારનો એવો મત હોય કે સબ-ઇજનેરની જગ્યા માટે માત્ર ડિપ્લોમા ધારકોએ જ અરજી કરવી જોઈતી હતી પરંતુ ઉચ્ચ લાયકાત ધરાવતા તે

તમામ ઉમેદવારોએ નહીં, તો કાં તો આ નિયમ હેઠળ ઉચ્ચ લાયકાત ધરાવતા ઉમેદવારોને બાકાત રાખવા જોઈતા હતા અથવા એવી સ્થિતિ સ્પષ્ટ કરવામાં આવી હોવી જોઈતી હતી કે ડિગ્રી ધારક આવી જગ્યા માટે અરજી કરવાને પાત્ર રહેશે નહીં.”

૩. સમિતિએ ત્યારબાદ એવું અવલોકન કર્યું હતું કે માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના ચુકાદાને ધ્યાને લેતાં, ભરતી નિયમમાં એક પરંતુકનો સમાવેશ કરવો યોગ્ય રહેશે કે જેના દ્વારા ડિગ્રી ધારકોને અરજી કરવા માટે પાત્રતા ધરાવવામાંથી સ્પષ્ટપણે બાકાત રાખી શકાય.

૧૪.૧૭. ઉપર જણાવેલ કાર્યવાહી નોંધમાં જોવા મળ્યા મુજબ, સમિતિઓએ ધ્યાને લીધેલી બાબતોના અવલોકન પરથી, આ અદાલતને સ્પષ્ટપણે જણાય છે કે સદર નિર્ણય પર્યાપ્ત નિર્ણાયક સિદ્ધાંતો વિનાનો અથવા અવાજબી કે અતાર્કિક ન હતો. જ્યારે અગાઉની બેઠક પંચાયત વિભાગમાં સમાન જગ્યાઓ અંગેની હતી, તો પછીની બેઠક આ જ જગ્યા અંગેની હતી. ફરીથી, આ અદાલતને એવું જણાય છે કે અગાઉની સમિતિએ એક અલગ વિભાગના દ્રષ્ટિકોણથી આ મુદ્દા પર વિચારણા કરી હતી તે હકીકતનો લાભ અહીંના અરજદારોને મળી શકશે નહીં, ખાસ કરીને એટલા માટે કે એવું જણાય છે કે આ મુદ્દો એક એવો મુદ્દો હતો કે જેના પર સમગ્રપણે સરકાર દ્વારા વિચારણા કરવામાં આવી રહી હતી અને કોઈ એક વ્યક્તિગત વિભાગ દ્વારા નહીં. બંને તબક્કે સમિતિના સભ્યો પણ એ બાબતે કોઈ શંકાને સ્થાન રાખતા નથી કે તે રાજ્ય સરકાર હતી કે જે નીતિ

ઘડવાના હેતુથી તેના સર્વોચ્ચ સ્તરે આ મુદ્દા પર વિચારણા કરી રહી હતી. રાજ્ય સરકારે ધ્યાને લીધેલી બાબતો, જેમાં એ હકીકતનો સમાવેશ થાય છે કે અધિક મદદનીશ ઇજનેર (સિવિલ) નો સંવર્ગ એવા ખૂબ જ મર્યાદિત સંવર્ગો પૈકીનો એક છે કે જ્યાં સિવિલ એન્જિનિયરિંગમાં ડિપ્લોમા ધરાવતા ઉમેદવારો સીધી પસંદગી માટે અરજી કરી શકતા હતા, ગુજરાત રાજ્યમાં મોટી સંખ્યામાં કૉલેજો સિવિલ એન્જિનિયરિંગના ડિપ્લોમા અભ્યાસક્રમમાં શિક્ષણ આપે છે, સિવિલ એન્જિનિયરિંગમાં સ્નાતક અને અનુસ્નાતકની ડિગ્રી ધરાવતા ઉમેદવારો વધુ મેરિટ ધરાવતા હોવાથી સિવિલ એન્જિનિયરિંગમાં ડિપ્લોમા ધરાવતા ઉમેદવારો પર સરસાઈ મેળવી લેશે જેના પરિણામે ડિપ્લોમા એન્જિનિયરિંગ ધરાવતા ઉમેદવારો બેરોજગાર બનશે, ફરજો અને જવાબદારીઓ ડિગ્રી ધારકો કરતાં ડિપ્લોમા ધારકો માટે વધુ અનુકૂળ છે, ઉચ્ચ જગ્યાઓ પર પસંદગી મળવાને કારણે ડિગ્રી ધારકો નોકરી છોડી દેતા હોવાથી નોકરી છોડવાનો ખૂબ ઊંચો દર રહે છે વગેરે બાબતો, આ અદાલતના મતે, એવા પ્રસ્તુત પરિબલો છે કે જે રાજ્ય દ્વારા ધ્યાને લેવા જરૂરી હતા અને રાજ્ય દ્વારા ધ્યાને લેવામાં આવ્યા છે અને જ્યારે, એવું જણાશે નહીં કે ભરતી નિયમોમાં સુધારો કરવો કે નહીં તે નક્કી કરવા માટેના સિદ્ધાંતો પર્યાપ્ત ન હતા.

૧૪.૧૮. જ્યારે અરજદારો વતી એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે રાજ્ય મેરિટનો ભોગ આપી રહ્યું છે જેથી ડિપ્લોમા ધારકો માટે જગ્યાઓ ઉપલબ્ધ કરાવી શકાય અને ડિગ્રી ધારકો તથા ડિપ્લોમા ધારકો વચ્ચેની સ્પર્ધા હરીફાઈના પાસાને પણ દૂર કરી દીધું છે, તેમ છતાં, આ અદાલતને એવું જણાય છે કે પ્રશ્નવાળી જગ્યા

માટે જરૂરી લાયકાતો નક્કી કરવા માટે રાજ્ય શ્રેષ્ઠ નિર્ણાયક છે અને જ્યારે, રાજ્યએ સંકુચિત પરિપ્રેક્ષ્યને બદલે સમગ્રલક્ષી પરિપ્રેક્ષ્યથી બાબતોને ધ્યાને લેવાનું સુનિશ્ચિત કરવું પણ જરૂરી છે.

૧૪.૧૯. આ અદાલતને એવું જણાય છે કે એવી વિચારણા કે વધુ લાયકાત ધરાવતો ઉમેદવાર સામાન્ય રીતે પ્રશ્નવાળી જગ્યા માટે વધુ યોગ્ય રહેશે, તે હંમેશાં સાચી સ્થિતિ ન પણ હોઈ શકે. સમિતિ દ્વારા યોગ્ય રીતે જ અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે તેમ, કામનું સ્વરૂપ એટલે કે અધિક મદદનીશ ઇજનેર (સિવિલ) ની જગ્યાના ધારકને સોંપવામાં આવેલી ફરજો અને જવાબદારીઓ સામાન્ય રીતે ગૌણ કામોની હોવાથી, ડિગ્રી ધારકો અને અનુસ્નાતક ડિગ્રી ધારકો આવા કામોને હીન ગણે છે અને એવું અનુભવે છે કે આવા કામો કરવા તે તેમના ગૌરવથી ઉતરતું છે. આવી વિચારણાને અવાજબી કે મનસ્વી પૈકીની એક પણ ગણી શકાય નહીં. તેવી જ રીતે, રાજ્ય એ હકીકતથી વાકેફ હોઈ કે પ્રશ્નવાળી જગ્યાઓ લગભગ એકમાત્ર એવી જગ્યાઓ છે કે જેમાં સિવિલ એન્જિનિયરિંગમાં ડિપ્લોમા ધારકો સીધી ભરતી માટે અરજી કરી શકે છે અને આવી જગ્યાઓ માટે ડિગ્રી તથા અનુસ્નાતક ડિગ્રી ધારકોને અરજી કરવાની પરવાનગી આપવી તે, રાજ્યના મતે, સ્વસ્થ હરીફાઈમાં નહીં પરંતુ અસ્વસ્થ હરીફાઈમાં પરિણમશે કારણ કે ડિગ્રી અને અનુસ્નાતક ડિગ્રી ધારકો તેમની ઉચ્ચ લાયકાતના બળે હજુ પણ ડિપ્લોમા ધારકો પર સરસાઈ મેળવી લેશે. રાજ્યમાં સિવિલ એન્જિનિયરિંગના ડિપ્લોમા અભ્યાસક્રમમાં શિક્ષણ આપતી મોટી સંખ્યામાં સંસ્થાઓ છે અને જ્યારે, ડિગ્રી ધારકોને પ્રશ્નવાળી જગ્યા માટે સ્પર્ધા કરવાની પરવાનગી આપવાથી ડિપ્લોમા

ધારકોના વર્ગમાં વધુ બેરોજગારી પરિણમશે તે બાબત ધ્યાનમાં લેવામાં, આ અદાલતના મતે, રાજ્યએ કોઈ મનસ્વીતા કે અવાજબીપણું આચર્યું નથી.

૧૪.૨૦. આ અદાલતને એવું જણાય છે કે રાજ્યએ તેના નાગરિકોના સમગ્ર હિતમાં કાર્ય કરવું જરૂરી છે અને રાજ્યે એ બાબત નોંધીને ડિપ્લોમા અને ડિગ્રી ધારકો વચ્ચે સમાન તકોનું સ્તર જળવાઈ રહે તે સુનિશ્ચિત કરવાનું ઉચિત માન્યું છે કે ડિગ્રી ધારકો પાસે અધિક મદદનીશ ઇજનેર (સિવિલ) ની બઢતીની જગ્યાઓ એટલે કે અધિક ઇજનેર અને નાયબ કાર્યપાલક ઇજનેરની જગ્યાઓ માટે સીધી ભરતીમાં સ્પર્ધા કરવાની તક રહેલી છે, જ્યારે અધિક મદદનીશ ઇજનેર (સિવિલ) ની જગ્યા પર પસંદગી માટે સ્પર્ધા કરવામાંથી ડિગ્રી ધારકોને બાકાત રાખવામાં આવ્યા છે, તે, આ અદાલતના મતે, જાહેર રોજગારની બાબતોમાં નિષ્પક્ષતા અને સમાનતા સુનિશ્ચિત કરે છે અને કોઈપણ રીતે કલ્પના કરતાં પણ એવું કહી શકાય નહીં કે રાજ્ય દ્વારા લેવાયેલો નિર્ણય સ્પષ્ટપણે મનસ્વી, પર્યાપ્ત નિર્ણાયક સિદ્ધાંતો વિનાનો અથવા અવાજબી છે.

૧૪.૨૧. આ તબક્કે, આ અદાલત ૨૦૧૪ (૮) એસ.સી.સી. ૬૮૨ માં રિપોર્ટ થયેલ ડૉ. સુબ્રમણ્યમ સ્વામી વિ. ડિરેક્ટર, સેન્ટ્રલ બ્યુરો ઓફ ઇન્વેસ્ટિગેશન અને અન્ય ના કેસમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના અવલોકનો પર આધાર રાખવા માંગે છે. સદર ચુકાદાનો પેરાગ્રાફ નં. ૪૯ હાલના હેતુ માટે પ્રસ્તુત હોઈ, લાભાર્થી નીચે ટાંકવામાં આવે છે:-

“૪૯. જ્યાં ધારાસભા દ્વારા ઘડવામાં આવેલા કાયદાની બંધારણીય માન્યતા

સામે પડકાર હોય, ત્યાં અદાલતે એ બાબત ધ્યાનમાં રાખવી જોઈએ કે કોઈ કાયદાની બંધારણીયતાની હંમેશાં પૂર્વધારણા હોય છે, અને બંધારણીય સિદ્ધાંતોનું સ્પષ્ટ ઉદ્દેશન દર્શાવવું આવશ્યક છે. ધારાકીય પ્રક્રિયાના મૂળભૂત સ્વરૂપ અને મહત્વને અદાલત દ્વારા સ્વીકારવું જરૂરી છે અને ધારાકીય પ્રક્રિયાને યોગ્ય આદર અને સન્માન આપવું આવશ્યક છે. જ્યાં કાયદાને ગેરબંધારણીય અને બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૪ નું ઉદ્દેશન કરનાર તરીકે પડકારવામાં આવે છે, ત્યાં અદાલતે કાયદાને અમાન્ય ઠેરવવાના સંબંધમાં અનુચ્છેદ ૧૪ ની પ્રયોજ્યતાને લગતા સિદ્ધાંતોનું પોતાને સ્મરણ કરાવવું જોઈએ. કાયદાને લાગુ પાડવામાં અને કાયદાને અમાન્ય ઠેરવવામાં અનુચ્છેદ ૧૪ ના બે પરિમાણો હવે સુવિદિત છે અને તે આ છે: (૧) અસ્વીકાર્ય અથવા અમાન્ય વર્ગીકરણ પર આધારિત ભેદભાવ, અને (૨) સત્તાઓનું અતિશય પ્રતિનિયોજન, કારોબારી પર અનિયંત્રિત અને માર્ગદર્શન વિનાની સત્તાઓ અર્પણ કરવી, પછી ભલે તે પ્રતિનિયોજિત વિધાનના સ્વરૂપમાં હોય કે વહીવટી હુકમો પસાર કરવાની સત્તા આપવાના સ્વરૂપમાં હોય—જો આપું અર્પણ કોઈપણ માર્ગદર્શન, નિયંત્રણ કે અંકુશ વિનાનું હોય, તો તે બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૪ નું ઉદ્દેશન કરનાર છે. અદાલતે એ બાબતનું પણ ધ્યાન રાખવું જરૂરી છે કે કોઈ કાયદો માત્ર એટલા માટે ગેરબંધારણીય બની જતો નથી કે કોઈ અન્ય દ્રષ્ટિકોણ છે અથવા સામાજિક કે આર્થિક નીતિના કોઈપણ પ્રશ્નની જેમ, અન્ય કોઈ પદ્ધતિ એટલી જ સારી અથવા તેનાથી પણ વધુ અસરકારક ગણી શકાય તેમ છે. એ સુસ્થાપિત છે કે અદાલતો નીતિ શું છે તે અંગે પોતાના વિચારો પ્રતિસ્થાપિત કરતી નથી.”

[ભાર મૂકેલ છે]

૧૪.૨૨. સદર અદાલતના મતે, માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના પાછળના અવલોકનો કે જેના પર ઉપર ભાર મૂકવામાં આવ્યો છે, તે હકીકતલક્ષી પરિસ્થિતિમાં લાગુ પડશે, ખાસ કરીને માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના અવલોકનોના સંદર્ભમાં હાલના મુદ્દાની વિચારણા કરતાં એવું અવલોકન કરી શકાય કે સુધારો માત્ર એટલા માટે ગેરબંધારણીય બની જશે નહીં કે કોઈ ભિન્ન ઢ્રષ્ટિકોણ અથવા કોઈ ભિન્ન પદ્ધતિ છે જેને લાગુ કરી શકાતી હોય જે કદાચ એટલી જ અથવા તેનાથી પણ વધુ અસરકારક હોઈ શકે, વિશેષ કરીને એટલા માટે કે એ ખૂબ જ સુસ્થાપિત સિદ્ધાંત છે કે અદાલતો નીતિ શું છે તે અંગે પોતાના મંતવ્યો પ્રતિસ્થાપિત કરશે નહીં.

૧૪.૨૩. સદર અદાલતને એવું જણાય છે કે ઉપરોક્ત સંદર્ભિત વ્યાપક પરિપ્રેક્ષ્યને ધ્યાનમાં રાખીને રાજ્યે નિર્ણય લીધો છે, એટલે કે સિવિલ એન્જિનિયરિંગમાં ડિપ્લોમાના અભ્યાસક્રમમાં શિક્ષણ આપતી મોટી સંખ્યામાં આવેલી કોલેજો, ડિગ્રી અને અનુસ્નાતક ડિગ્રી ધારકોનો સમાવેશ એક અસ્વસ્થ હરીફાઈમાં પરિણમે છે કારણ કે ડિગ્રી ધારકો અને અનુસ્નાતક ડિગ્રી ધારકો ડિપ્લોમા ધારકો કરતાં આગળ નીકળી જશે જેના પરિણામે ડિપ્લોમા ધારકો માટે રોજગારીની પસંદગીઓનો અભાવ ઊભો થશે, કામનું સ્વરૂપ ડિપ્લોમાની લાયકાત ધરાવતી વ્યક્તિઓ માટે વધુ અનુકૂળ હોવું, નોકરી છોડવાનો ઊંચો દર વગેરે બાબતો સંપૂર્ણપણે રાજ્યના નીતિવિષયક નિર્ણયના કાર્યક્ષેત્રમાં આવે છે

અને જ્યારે સદર અદાલતને એવું જણાય છે કે સદર નીતિ સામાજિક ન્યાયને આગળ ધપાવવા માટે છે, તે જ સમયે, ભલે વધુ સારી નીતિ એટલે કે વધુ લાયકાત ધરાવતા ડિગ્રી અથવા અનુસ્નાતક ડિગ્રી ધારકોને સ્પર્ધા કરવાની પરવાનગી આપવાની નીતિ ઉપલબ્ધ હોઈ શકે, પરંતુ આખરે, નીતિવિષયક બાબતો પર અંતિમ નિર્ણય લેવાનું કામ રાજ્યનું છે અને જ્યાં સુધી સદર નીતિ સ્પષ્ટપણે મનસ્વી, અવાજબી અથવા પૂરતા નિર્ણાયક સિદ્ધાંતો વિનાની ન જણાય, જે હાલનું ગૌણ વિધાન નથી, ત્યાં સુધી સામાન્ય રીતે અદાલતો હસ્તક્ષેપ કરતી નથી.

૧૪.૨૪. આ તબક્કે, સદર અદાલત ઝહૂર અહમદ રાથર (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના અવલોકનો પર વધુ આધાર રાખવા માંગે છે. સદર ચુકાદાનો પેરાગ્રાફ ૨૭ હાલના હેતુ માટે પ્રસ્તુત હોઈ, લાભાર્થી નીચે પુનઃ રજૂ કરવામાં આવે છે:-

“૨૭. કોઈ જગ્યા માટે લાયકાતો નિયત કરતી વખતે, રાજ્ય, એક નિયોક્તા તરીકે, નોકરીનું સ્વરૂપ, ફરજોના કાર્યક્ષમ નિર્વહન માટે જરૂરી અભિરૂચિ, લાયકાતની કાર્યક્ષમતા અને લાયકાત મેળવવા તરફ દોરી જતા અભ્યાસક્રમની વિષયવસ્તુ સહિતની કેટલીક બાબતોને વાજબી રીતે ધ્યાનમાં રાખી શકે છે. રાજ્યને પોતાની જાહેર સેવાઓની જરૂરિયાતોનું મૂલ્યાંકન કરવાની સત્તા સોંપવામાં આવેલી છે. વહીવટની તાતી જરૂરિયાતો, એ સુસ્થાપિત કાયદો છે કે, વહીવટી નિર્ણય પ્રક્રિયાના કાર્યક્ષેત્રમાં આવે છે. જાહેર નિયોક્તા તરીકે રાજ્ય

એવા સામાજિક પરિપ્રેક્ષ્યોને ધ્યાનમાં લઈ શકે છે જે સમગ્ર સામાજિક માળખામાં નોકરીની તકો ઊભી કરવાની જરૂરિયાત દર્શાવે છે. આ તમામ બાબતો અનિવાર્યપણે નીતિવિષયક છે. ન્યાયિક પુનરાવલોકને સાવધાનીપૂર્વક આગળ વધવું જોઈએ. એટલા માટે જ જ્યોતિ કે.કે. ના કેસના નિર્ણયને ચોક્કસ વૈધાનિક નિયમના સંદર્ભમાં સમજવો જોઈએ કે જેના હેઠળ ઉચ્ચ લાયકાત ધરાવતી, કે જે નિમ્ન લાયકાત પ્રાપ્ત કરવાનું પૂર્વધારણા રૂપે ધારી લે છે, તે સદર જગ્યા માટે પર્યાપ્ત માનવામાં આવી હતી. તે ચોક્કસ નિયમના સંદર્ભમાં જ જ્યોતિ કે.કે. ના કેસનો નિર્ણય લેવાયો હતો.”

૧૪.૨૫. ઉપરોક્ત અવલોકનોના પરિપ્રેક્ષ્યથી વિચારણા કરતાં, એવું જણાય છે કે રાજ્યે બાકાત રાખવાની જોગવાઈ નિયત કરતી વખતે, કામનું સ્વરૂપ, ફરજોના કાર્યક્ષમ નિર્વહન માટે જરૂરી અભિરૂચિ અને સામાજિક માળખામાં નોકરીની તકો ઊભી કરવાની જરૂરિયાતને ધ્યાનમાં લીધી હતી. તે રાજ્ય છે કે જેને પોતાની જાહેર સેવાઓની જરૂરિયાતોનું મૂલ્યાંકન કરવાની સત્તા સોંપવામાં આવેલી છે અને બાકાત રાખવું એ અનિવાર્યપણે જાહેર નીતિની બાબત છે તથા નીતિવિષયક બાબતોમાં રાજ્યના નિર્ણયની સમીક્ષા કરતી વખતે અદાલતોએ સાવધાનીપૂર્વક આગળ વધવું જરૂરી છે.

૧૪.૨૬. આ અદાલત વધુમાં અરજદારોના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા જેના પર આધાર રાખવામાં આવેલ છે તે ખાલસા યુનિવર્સિટી અને અન્ય (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના અવલોકનો પર આધાર રાખવા માંગે છે. સદર

ચુકાદાનો પેરાગ્રાફ નં. ૬૨ હાલના હેતુ માટે સુસંગત હોઈ, લાભાર્થે નીચે ટાંકવામાં આવે છે:-

“૬૨. આમ જોઈ શકાય છે કે સદર કેસમાં, એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે આ અદાલત દ્વારા વિવિધ ચુકાદાઓમાં નિર્ધારિત કરવામાં આવેલી સ્પષ્ટ મનસ્વીતાની કસોટી અનુચ્છેદ ૧૪ હેઠળ વિધાન તેમજ ગૌણ વિધાનને અમાન્ય ઠેરવવા માટે પણ લાગુ પડશે. એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે સ્પષ્ટ મનસ્વીતા એ ધારાસભા દ્વારા તરંગી રીતે, બિનતાર્કિક રીતે અને/અથવા પર્યાપ્ત નિર્ણાયક સિદ્ધાંત વિના કરવામાં આવેલું કંઈક હોવું જોઈએ. તેમાં આગળ એવું પણ ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે જ્યારે કંઈક એવું કરવામાં આવે જે અતિશય અને અપ્રમાણસર હોય, ત્યારે આપું વિધાન સ્પષ્ટપણે મનસ્વી ગણાશે. તેમાં અસંદિગ્ધ શબ્દોમાં ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે સ્પષ્ટ મનસ્વીતાના અર્થમાં મનસ્વીતા એ બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૪ હેઠળ વિધાનને અમાન્ય કરવા માટે લાગુ પડશે. પેરા ૮૫ માં, એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું કે નેચરલ રિસોર્સીસ એલોકેશન, ઈન રે, સ્પેશિયલ રેફરન્સ નં. ૧/૨૦૧૨૧૮ ના કેસમાં એવો કોઈ સિદ્ધાંત પ્રતિપાદિત કરવામાં આવ્યો ન હતો કે વિધાન મનસ્વી હોવાના આધારે તેને ક્યારેય રદબાતલ ઠેરવી શકાય નહીં. આ અદાલતે, અજય હસિયા અને અન્ય વિ. ખાલિદ મુજુબ સેહરાવદી અને અન્ય સહિતના તમામ અગાઉના ચુકાદાઓનો સંદર્ભ લીધા પછી, જણાવ્યું હતું કે બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૪ હેઠળ વિધાન મનસ્વી હોવાના કારણોસર તેને રદબાતલ ઠેરવી શકાય છે. જો

કે, જ્યારે વિધાનને લાગુ કરવામાં આવે ત્યારે મનસ્વીતાનો છૂટછાટથી ઉપયોગ કરી શકાય નહીં.”

૧૪.૨૭. માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના ઉપરોક્ત અવલોકનોમાંથી આ અદાલત દ્વારા જે બાબત પર ભાર મૂકવા માંગવામાં આવ્યો છે તે એ છે કે જોકે ગૌણ વિધાનને અમાન્ય ઠેરવવા માટે સ્પષ્ટ મનસ્વીતા એ એક સારો આધાર હોઈ શકે છે, તેમ છતાં, જ્યારે મનસ્વીતા વિધાન (અથવા ગૌણ વિધાન) ને લાગુ કરવામાં આવે ત્યારે તેનો છૂટછાટથી ઉપયોગ કરી શકાય નહીં. આ અદાલતને એવું જણાય છે કે પ્રશ્નવાળી જગ્યા માટે નિમણૂક પાત્ર થવામાંથી કોઈ ચોક્કસ લાયકાત ધરાવતી વ્યક્તિઓના વર્ગને પર્યાપ્ત નિર્ણાયક સિદ્ધાંતોના આધારે બાકાત રાખવાને સ્પષ્ટપણે મનસ્વી કહી શકાય નહીં અને જ્યારે, અરજદારો દ્વારા 'સ્પષ્ટ મનસ્વીતા' શબ્દના વ્યાપને વિસ્તારવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો છે, ત્યારે આ અદાલતના મતે, આવા ઢીલા અર્થઘટનને માન્ય રાખી શકાય નહીં.

૧૪.૨૮. ઉપરોક્ત ચર્ચાને ધ્યાને લેતાં, આ અદાલતને એવું જણાય છે કે ગૌણ વિધાન એટલે કે ભરતી નિયમમાં સુધારો સ્પષ્ટ મનસ્વીતાના કારણોસર અનુચ્છેદ ૧૪ નો ભંગ કરતું નથી અને તેથી, મુદ્દા નં. (૧) નો તે મુજબ જવાબ આપવામાં આવે છે.

૧૫. હવે, બીજા મુદ્દા પર આવતાં કે શું વર્ગીકરણ અથવા બાકાતી બોધગમ્ય તફાવત પર આધારિત છે અને સદર તફાવતને સિદ્ધ કરવા માંગતા ઉદ્દેશ સાથે કોઈ સંબંધ નથી.

૧૫.૧. શરૂઆતમાં જ, આ મુદ્દા પર માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા નિર્ધારિત કાયદાનો સંદર્ભ લેવો યોગ્ય રહેશે જે અવલોકન આ અદાલત માટે માર્ગદર્શક દીવાદાંડી સમાન બની રહેશે. જ્યારે અરજદારોએ ત્રિલોકી નાથ ખોશા (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના ચુકાદાના પેરાગ્રાફ નં. ૩૧ નો સંદર્ભ આપ્યો છે, ત્યારે આ અદાલતને એવું જણાય છે કે પેરાગ્રાફ નં. ૩૧ અને ૩૨ બંને હાલના હેતુ માટે સુસંગત રહેશે અને લાભાર્થી નીચે પુનઃ રજૂ કરવામાં આવે છે:-

“૩૧. જો કે, વર્ગીકરણ એવા જોખમથી ભરેલું છે કે તે કૃત્રિમ અસમાનતાઓ પેદા કરી શકે છે અને તેથી, વર્ગીકરણ કરવાનો અધિકાર મુખ્ય નિયંત્રણોથી મર્યાદિત છે; અન્યથા, જુદી જુદી અને વિશિષ્ટ સિદ્ધિઓ ધરાવતા સુસ્પષ્ટ વર્ગોનું શાસન કરવા માટેના કાયદાઓના સ્વાંગમાં રચાતા વર્ગીય વિધાનમાં સમાનતાની બાંહેધરી વિલીન થઈ જશે. તેથી, વર્ગીકરણ સાથે જ એવા નોંધપાત્ર તફાવતો પર આધારિત હોવું જોઈએ જે એકસાથે જૂથબદ્ધ કરાયેલી વ્યક્તિઓને તે જૂથમાંથી બહાર રહી ગયેલી વ્યક્તિઓથી અલગ પાડે છે અને આવા ભિન્નતાસૂચક લક્ષણો સિદ્ધ કરવા માંગતા ઉદ્દેશ સાથે ન્યાયી અને તાર્કિક સંબંધ ધરાવતા હોવા જોઈએ.

૩૨. તેથી ન્યાયિક સમીક્ષા ફક્ત એ વિચારણા સુધી જ વિસ્તરી શકે છે કે શું વર્ગીકરણ વાજબી આધાર પર રહેલું છે અને શું તે ધ્યાનમાં રાખેલા ઉદ્દેશ સાથે સંબંધ ધરાવે છે કે કેમ. તે વર્ગીકરણના આધારના સૂક્ષ્મ કે ગાણિતિક મૂલ્યાંકન હાથ ધરવા સુધી વિસ્તરી શકે નહીં, કારણ કે જો આવી તપાસ માન્ય હોત, તો

વર્ગીકરણ કરવાની જરૂરિયાત અથવા કોઈ ચોક્કસ ઉદ્દેશ પ્રાપ્ત કરવાની ઈચ્છનીયતા બાબતે ધારાસભા કે નિયમ બનાવનાર સત્તામંડળના નિર્ણયના સ્થાને અદાલતો માટે પોતાનો નિર્ણય મૂકવાનું શક્ય બની જશે.”

(ભાર મૂકેલ છે)”

૧૫.૨. આ અદાલત વધુમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતની સાત ન્યાયાધીશોની બેંચના અવલોકનો પર આધાર રાખવા માંગે છે:

રી: ધી સ્પેશિયલ કોર્સ બિલ, ૧૯૭૮, જે ૧૯૭૯ (૧) એસ.સી.સી. ૩૮૦ માં રિપોર્ટ થયેલ છે. માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે પેરાગ્રાફ નં. ૭૪ માં કેટલાક સિદ્ધાંતો ઠરાવ્યા છે અને જ્યારે, હાલની અરજીના હેતુ માટે, સિદ્ધાંત નં. ૫, ૬, ૭, ૮, ૯ અને ૧૧ હાલના હેતુ માટે સુસંગત હોઈ, લાભાર્થે નીચે પુનઃઉદ્ધૃત કરવામાં આવે છે:-

“૫. વર્ગીકરણની પ્રક્રિયા દ્વારા, કાયદો ઘડવાના હેતુઓ માટે અને કોઈ ચોક્કસ વિષય પર ઘડવામાં આવેલા કાયદાના સંબંધમાં કોને એક વર્ગ તરીકે ગણવા તે નક્કી કરવાની સત્તા રાજ્ય પાસે છે. આ સત્તા, નિઃશંકપણે, અમુક અંશે કેટલીક અસમાનતા પેદા કરે તેવી સંભાવના છે; પરંતુ જો કોઈ કાયદો અનેક સુવ્યાખ્યાયિત વર્ગોની સ્વતંત્રતાઓ સાથે સંબંધિત હોય, તો તે અન્ય વ્યક્તિઓને લાગુ પડતો નથી તેવા કારણોસર તેના પર સમાન રક્ષણના ઇનકારનો આક્ષેપ મૂકી શકાય નહીં. આમ વર્ગીકરણનો અર્થ એવા વર્ગોમાં

વિભાજન થાય છે કે જેઓ પદ્ધતિસરનો સંબંધ ધરાવતા હોય, જે સામાન્ય રીતે સમાન ગુણધર્મો અને લાક્ષણિકતાઓમાં જોવા મળે છે. તે તર્કસંગત આધારની પૂર્વધારણા કરે છે અને તેનો અર્થ અમુક વ્યક્તિઓ અને વર્ગોને મનસ્વી રીતે એકઠા કરવા એવો થતો નથી.

૬. કાયદો સમાજની જરૂરિયાતો અને અનિવાર્ય પરિસ્થિતિઓ અનુસાર તેમજ અનુભવ દ્વારા સૂચવ્યા મુજબ વર્ગો બનાવી શકે છે અને અલગ તારવી શકે છે. તે અનિષ્ટની માત્રાને પણ ધ્યાનમાં લઈ શકે છે, પરંતુ વર્ગીકરણ ક્યારેય મનસ્વી, કૃત્રિમ કે છળકપટયુક્ત હોવું જોઈએ નહીં.

૭. વર્ગીકરણ મનસ્વી ન હોવું જોઈએ પરંતુ તર્કસંગત હોવું જોઈએ, એટલે કે, તે માત્ર એકસાથે જૂથબદ્ધ કરાયેલી તમામ વ્યક્તિઓમાં જોવા મળતા અને બાકાત રાખવામાં આવેલા અન્ય લોકોમાં ન હોય તેવા કેટલાક ગુણો અથવા લાક્ષણિકતાઓ પર આધારિત હોવું જોઈએ એટલું જ નહીં, પરંતુ તે ગુણો અથવા લાક્ષણિકતાઓનો કાયદાના ઉદ્દેશ્ય સાથે વાજબી સંબંધ હોવો જોઈએ. કસોટીમાં પાર ઉતરવા માટે, બે શરતો પૂર્ણ થવી આવશ્યક છે, એટલે કે, (૧) વર્ગીકરણ એવી સુબોધ ભેદરેખા પર આધારિત હોવું જોઈએ કે જે એકસાથે જૂથબદ્ધ કરાયેલા લોકોને અન્યોથી અલગ પાડે છે અને (૨) તે ભેદરેખાનો સદર અધિનિયમ દ્વારા પ્રાપ્ત કરવા માંગેલા ઉદ્દેશ્ય સાથે તર્કસંગત સંબંધ હોવો જોઈએ.

૮. ભેદરેખા કે જે વર્ગીકરણનો આધાર છે અને સદર અધિનિયમનો ઉદ્દેશ્ય એ બંને અલગ બાબતો છે અને જરૂરી એ છે કે તેમની વચ્ચે સંબંધ હોવો જોઈએ.

ટૂંકમાં, જ્યારે અનુચ્છેદ ૧૪, જે વિશેષાધિકારો આપવા માંગ્યા હોય અથવા જે જવાબદારીઓ લાદવાનો પ્રસ્તાવ હોય તેના સંબંધમાં સમાન પરિસ્થિતિમાં રહેલી અન્ય મોટી સંખ્યાની વ્યક્તિઓમાંથી મનસ્વી રીતે પસંદ કરાયેલી વ્યક્તિઓ પર વિશેષાધિકારો આપીને અથવા જવાબદારીઓ લાદીને વર્ગ ભેદભાવ કરવા પર પ્રતિબંધ મૂકે છે, ત્યારે તે કાયદો ઘડવાના હેતુ માટે વર્ગીકરણને પ્રતિબંધિત કરતો નથી, શરત માત્ર એટલી છે કે આપું વર્ગીકરણ ઉપર જણાવેલ અર્થમાં મનસ્વી ન હોવું જોઈએ.

૯. જો કાયદાકીય નીતિ સ્પષ્ટ અને ચોક્કસ હોય અને તે નીતિના અમલ માટેની અસરકારક પદ્ધતિ તરીકે ચોક્કસ વર્ગો અથવા વ્યક્તિઓના જૂથો પર કાયદાનો પસંદગીયુક્ત અમલ કરવા માટે કાયદા દ્વારા વહીવટકર્તાઓ અથવા અધિકારીઓના મંડળને વિવેકાધીન સત્તા સોંપવામાં આવી હોય, તો કાયદાને પોતે ભેદભાવપૂર્ણ કાયદા તરીકે દોષિત ઠેરવી શકાય નહીં. આવા કિસ્સાઓમાં, કારોબારી મંડળને આપવામાં આવેલી સત્તા તેના પર કાયદામાં દર્શાવેલા ઉદ્દેશ્ય અનુસાર કાયદાના વિષય-વસ્તુનું વર્ગીકરણ કરવાની ફરજ લાદે છે. જો વહીવટી મંડળ એવી બાબતના આધારે વ્યક્તિઓ અથવા વસ્તુઓનું વર્ગીકરણ કરવા આગળ વધે કે જેને ધારાસભાના ઉદ્દેશ્ય સાથે કોઈ તર્કસંગત સંબંધ ન હોય, તો તેના પગલાંને સમાન રક્ષણની જોગવાઈનું ઉલ્લંઘન કરનારું ગણીને રદબાતલ કરી શકાય છે. બીજી તરફ, જો કાયદો પોતે કોઈ ચોક્કસ નીતિ કે ઉદ્દેશ્ય જાહેર કરતો ન હોય અને તે અન્ય કોઈને પોતાની મરજી મુજબ પસંદગી કરવાની સત્તા આપતો હોય, તો તેનો અમલ ગમે તે રીતે કરવામાં આવ્યો હોય તો પણ, સદર

કાયદો પ્રથમ દ્રષ્ટિએ જ ભેદભાવપૂર્ણ ગણાશે.

૧૦. XXX XXX XXX

૧૧. વર્ગીકરણ અનિવાર્યપણે વર્ગીકૃત કરાયેલી વ્યક્તિઓ અને જેઓ તે વર્ગના સભ્યો નથી તેમની વચ્ચે તફાવત અથવા ભેદભાવ ઊભો કરવાનું સૂચવે છે. વર્ગીકરણનો સાર એ છે કે સામાન્ય જનતા પર રહેલી ફરજો અને બોજાઓ કરતાં અલગ ફરજો અને બોજાઓ તે વર્ગ પર લાદવામાં આવે છે. ખરેખર તો, વર્ગીકરણનો મૂળ વિચાર જ અસમાનતાનો છે, જેથી એ કહેવાની જરૂર નથી કે માત્ર અસમાનતાની હકીકત કોઈપણ રીતે બંધારણીયતાની બાબત નક્કી કરતી નથી.”

૧૫.૩. છેલ્લે, આ અદાલત ૧૯૭૬ (૨) એસ.સી.સી. ૩૧૦ માં રિપોર્ટ થયેલ સ્ટેટ ઓફ કેરળ અને અન્ય વિ. એન.એમ. થોમસ અને અન્ય ના કેસમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના અવલોકનો પર આધાર રાખવા માંગે છે. સદર ચુકાદાનો પેરાગ્રાફ નં. ૮૩ હાલના હેતુ માટે સુસંગત હોઈ, લાભાર્થે નીચે પુનઃઉદ્ધૃત કરવામાં આવે છે:-

“૮૩. વર્ગીકરણ ત્યારે વાજબી ગણાય જો તેમાં કાયદાના હેતુના સંદર્ભમાં સમાન પરિસ્થિતિમાં રહેલી તમામ વ્યક્તિઓનો સમાવેશ થતો હોય. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, વર્ગીકરણ કોઈ એવા વાજબી આધાર પર સ્થાપિત હોવું જોઈએ કે જે એકસાથે જૂથબદ્ધ કરાયેલી વ્યક્તિઓને અલગ તારવે છે અને ભેદભાવના તે

આધારનો પ્રશ્નગત નિયમ અથવા નિયમો દ્વારા પ્રાપ્ત કરવા માંગેલા ઉદ્દેશ્ય સાથે તર્કસંગત સંબંધ હોવો જોઈએ. કોઈ એક વર્ગની અંદર, દાખલા તરીકે લોઅર ડિવિઝન ક્લાર્ક, કોઈ વર્ગીકરણ થઈ શકે નહીં તેવી અગાઉથી ધારણા બાંધી લેવી એ ભૂલભરેલું છે. જો એવી કોઈ સુબોધ ભેદરેખા હોય કે જે તે વર્ગની અંદરના એક જૂથને બાકીના લોકોથી અલગ પાડે છે અને તે ભેદરેખાનો વર્ગીકરણના ઉદ્દેશ્ય સાથે સંબંધ હોય, તો તે વર્ગની અંદર વધુ વર્ગીકરણ કરવા સામે મને કોઈ વાંધો જણાતો નથી. નિઃશંકપણે તે એક વિરોધાભાસ છે કે જોકે એક અર્થમાં વર્ગીકરણ અસમાનતા લાવે છે, છતાં જો તેનો ઉદ્દેશ્ય પૂરતા અને વાજબી કારણોસર વિભિન્ન વ્યવહાર માટે સમાન લાક્ષણિકતા ધરાવતા લોકોને એક વર્ગ હેઠળ લાવવાનો હોય તો તે સમાનતાને પ્રોત્સાહન આપે છે. આ દ્રષ્ટિકોણથી, મને કોઈ શંકા નથી કે ઓલ-ઇન્ડિયા સ્ટેશન માસ્ટર્સ એન્ડ આસિસ્ટન્ટ સ્ટેશન માસ્ટર્સ એસોસિએશન વિ. જનરલ મેનેજર, સેન્ટ્રલ રેલ્વે અને અન્ય (૧) માં ઠરાવેલ સિદ્ધાંત, એસ. જી. જયસિંઘાની વિ. યુનિયન ઓફ

ઇન્ડિયા અને અન્ય (ઉપર મુજબ) અને સ્ટેટ ઓફ જમ્મુ એન્ડ કાશ્મીર વિ. ત્રિલોકી નાથ ખોસા અને અન્ય (૨) અહીં લાગુ પડતો નથી.”

૧૫.૪. માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા પ્રસ્થાપિત કાયદો, જેમ કે ઉપરોક્ત નિર્ણયો પરથી જાણી શકાય છે, તે એ છે કે જોકે વર્ગીકરણ અમાન્ય નથી, તેમ છતાં, વર્ગીકરણ તર્કસંગત હોવું જરૂરી છે અને મનસ્વી નહીં. વર્ગીકરણ સ્પષ્ટપણે એવા ગુણો અથવા લાક્ષણિકતાઓ પર આધારિત હોવું જોઈએ કે જે એકસાથે

જૂથબદ્ધ કરાયેલી વ્યક્તિઓમાં જોવા મળતા હોય અને બાકાત રાખવામાં આવેલા અન્ય લોકોમાં નહીં અને જ્યારે, તે ગુણો અને લાક્ષણિકતાઓનો કાયદાના ઉદ્દેશ્ય સાથે વાજબી સંબંધ હોવો જોઈએ. કોઈ વર્ગીકરણ માન્ય છે કે નહીં તે નક્કી કરવા માટે, માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા ઠરાવવામાં આવેલી બેવડી કસોટી એ બે બાબતોની છે કે (૧) વર્ગીકરણ એવી સુબોધ ભેદરેખા પર આધારિત હોવું જોઈએ કે જે એકસાથે જૂથબદ્ધ કરાયેલી વ્યક્તિઓને જેઓ જૂથબદ્ધ નથી તેમનાથી અલગ પાડે છે; અને (૨) તે ભેદરેખાનો પ્રાપ્ત કરવા માંગેલા ઉદ્દેશ્ય સાથે સંબંધ હોવો જોઈએ.

૧૫.૫. ઉપર નોંધવામાં આવ્યા મુજબ, માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા પ્રસ્થાપિત કાયદાના પરિપ્રેક્ષ્યથી હકીકતલક્ષી પરિસ્થિતિની વિચારણા કરતાં, એવું જણાય છે કે વર્ગીકરણનો ઉદ્દેશ્ય એ સુનિશ્ચિત કરવાનો હતો કે વ્યક્તિઓનું એક પસંદગીનું જૂથ એટલે કે માત્ર સિવિલ એન્જિનિયરિંગમાં ડિપ્લોમા અથવા સમકક્ષ ડિપ્લોમા ધરાવતી વ્યક્તિઓ જ અરજી કરવા માટે પાત્ર બને. જે વર્ગીકરણ સામે સવાલ ઉઠાવવામાં આવ્યો છે તે પસંદગી પ્રક્રિયામાં સ્પર્ધા કરવા માટે ડિપ્લોમા ધારકો સિવાયની વ્યક્તિઓને બાકાત રાખવા અંગેનું છે. આ અદાલતને એવું જણાય છે કે વર્ગીકરણ સ્પષ્ટપણે સુબોધ ભેદરેખા પર આધારિત છે કારણ કે રાજ્ય એવા નિષ્કર્ષ પર આવ્યું છે કે ડિપ્લોમા ધારકો સિવાયની વ્યક્તિઓ એટલે કે તુલનાત્મક રીતે ઉચ્ચ લાયકાત એટલે કે સિવિલ એન્જિનિયરિંગમાં ડિગ્રી અને અનુસ્નાતક ડિગ્રી ધરાવતી વ્યક્તિઓને પરવાનગી આપવાથી, જાહેર રોજગારી માટે સ્પર્ધા કરવા માટે ડિપ્લોમા ધારકો પાસે

ઉપલબ્ધ પહેલેથી જ મર્યાદિત તકો સંકોચાઈ જશે. રાજ્યે નોંધ્યું છે કે સિવિલ એન્જિનિયરિંગમાં ડિપ્લોમાનો અભ્યાસ કરાવતી મોટી સંખ્યામાં કોલેજો હોવાથી, ડિગ્રી ધારકો અને અનુસ્નાતક ડિગ્રી ધારકોને ડિપ્લોમા ધારકો કરતાં આગળ નીકળી જવાની પરવાનગી આપવાથી, ડિપ્લોમા ધારકો માટે રોજગારીની તકોના અભાવમાં પરિણમશે. રાજ્યે એ પણ વિચારણામાં લીધું છે કે ડિગ્રી અને અનુસ્નાતક ડિગ્રી ધારકો પાસે સીધી પસંદગી માટે ઉપસ્થિત થવાની અન્ય ઘણી તકો છે જેમાં આગામી ઉચ્ચ જગ્યા આસિસ્ટન્ટ એન્જિનિયર અને તેનાથી પણ ઉચ્ચ જગ્યા ડેપ્યુટી એક્ઝિક્યુટિવ એન્જિનિયરનો સમાવેશ થાય છે. રાજ્યે એ પણ નોંધ્યું છે કે ડિગ્રી અને અનુસ્નાતક ડિગ્રી ધારકો પાસે પસંદગી માટે અરજી કરવા માટે અન્ય વિવિધ તકો હોવાથી, ડિગ્રી ધારકોમાં નોકરી છોડવાનો દર ઘણો ઊંચો છે. રાજ્યે એ હકીકત પણ ધ્યાનમાં લીધી છે કે પ્રશ્નગત જગ્યા માટેની ફરજો અને જવાબદારીઓ ડિપ્લોમા ધરાવતી વ્યક્તિઓ માટે વધુ અનુકૂળ છે.

૧૫.૬. આ અદાલતને એવું જણાય છે કે પ્રશ્નગત જગ્યા પર પસંદગી માટે અરજી કરવાના હેતુસર ડિપ્લોમા ધારકો અને ડિગ્રી ધારકો વચ્ચે કરવામાં આવેલું વર્ગીકરણ ઉપરોક્ત સુબોધ ભેદરેખા પર આધારિત છે કે જે બંને વર્ગોને અલગ પાડે છે. એવું પણ જણાય છે કે આ સુબોધ ભેદરેખાનો પ્રાપ્ત કરવા માંગેલા ઉદ્દેશ્ય સાથે વાજબી સંબંધ છે. આ અદાલતને એવું જણાતું નથી કે આ વર્ગીકરણ ભેદભાવપૂર્ણ છે અથવા અસ્વીકાર્ય કે અમાન્ય વર્ગીકરણ પર આધારિત છે અને જ્યારે, એવું જણાય છે કે ખાસ કરીને રાજ્ય જે ઉદ્દેશ્ય પ્રાપ્ત કરવા માંગે છે તેને

ધ્યાનમાં લેતાં, રાજ્ય આ વર્ગીકરણ કરવામાં સંપૂર્ણપણે ન્યાયી છે.

૧૫.૭. આ તબક્કે, આ અદાલત ૨૦૨૨ (૫) એસ.સી.સી. ૩૧૪ માં રિપોર્ટ થયેલ સત્ય દેવ ભગૌર વિ. સ્ટેટ ઓફ રાજસ્થાન ના કેસમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના અવલોકનો પર આધાર રાખવા માંગે છે. સદર ચુકાદાના પેરાગ્રાફ નં. ૧૬, ૧૭ અને ૧૮ હાલના હેતુ માટે સુસંગત હોઈ, પુનઃઉદ્ઘૃત કરવામાં આવે છે

લાભાર્થી નીચે પુનઃઉદ્ઘૃત કરવામાં આવે છે:-

“૧૬. એ સુસ્થાપિત છે કે જ્યાં સુધી નીતિ સ્પષ્ટપણે ભેદભાવપૂર્ણ અને મનસ્વી હોવાનું માલૂમ ન પડે, ત્યાં સુધી અદાલતો નીતિ વિષયક બાબતોમાં હસ્તક્ષેપ કરવામાં ધીમી રહેશે. જ્યારે રાજ્ય એ દર્શાવવાની સ્થિતિમાં હોય કે નીતિના અમલમાં સુબોધ ભેદરેખા રહેલી છે અને આવી સુબોધ ભેદરેખાનો પ્રાપ્ત કરવા માંગેલા ઉદ્દેશ્ય સાથે સંબંધ છે, ત્યારે આ અદાલત નીતિ વિષયક નિર્ણયમાં હસ્તક્ષેપ કરશે નહીં.

૧૭. આ અદાલતે કૃષ્ણાન કક્કાન્થ વિ. કેરળ સરકાર અને અન્ય ના કેસમાં નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે:

“૩૬. બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૪ ના સંદર્ભમાં ગેરવાજબીપણું અને મનસ્વીપણું નક્કી કરવા માટે, રાજ્ય સરકારના નીતિ વિષયક નિર્ણયમાં રહેલી વિવેકબુદ્ધિ શોધવા માટેની કોઈપણ કવાયત હાથ ધરવી જરૂરી નથી. એ બાબત મહત્વહીન છે કે શું વધુ સારો અથવા વધુ વ્યાપક નીતિ વિષયક નિર્ણય લઈ શકાયો હોત.

એ પણ એટલું જ મહત્વહીન છે જો એ દર્શાવી શકાય કે નીતિ વિષયક નિર્ણય અવિવેકી છે અને જે હેતુ માટે આવો નિર્ણય લેવામાં આવ્યો છે તે હેતુને જ નિષ્ફળ બનાવે તેવી સંભાવના છે. જ્યાં સુધી નીતિ વિષયક નિર્ણય સ્પષ્ટપણે તરંગી અથવા મનસ્વી ન હોય અને કોઈપણ કારણ પર આધારિત ન હોય અથવા તે ભેદભાવના દૂષણથી પીડાતો ન હોય અથવા કોઈપણ કાયદા કે બંધારણની જોગવાઈઓનું ઉલ્લંઘન કરતો ન હોય, ત્યાં સુધી નીતિ વિષયક નિર્ણયને રદબાતલ ઠેરવી શકાય નહીં. એ ધ્યાનમાં રાખવું જોઈએ કે ગેરકાયદેસરતા અને ગેરબંધારણીયતાના સંદર્ભમાં જાહેર નીતિની ચકાસણી કરવાના મર્યાદિત હેતુ સિવાય, અદાલતોએ “જાહેર નીતિના અજાણ્યા સમુદ્રમાં પ્રવેશવાનું” ટાળવું જોઈએ.” (૧૯૯૭) ૯ એસ.સી.સી. ૪૯૫

૧૮. શેર સિંઘ અને અન્ય વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા અને અન્ય ના કેસમાં આ અદાલતની ત્રણ ન્યાયાધીશોની પીઠે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે:

“વાસ્તવમાં, અદાલતો સરકારી નીતિની બાબતોમાં હસ્તક્ષેપ કરવામાં ધીમી રહેશે, સિવાય કે જ્યાં એ દર્શાવવામાં આવે કે સદર નિર્ણય અયોગ્ય, બદલેશાદાવાળો અથવા કોઈપણ વૈધાનિક નિર્દેશોથી વિરુદ્ધનો છે.” ”

૧૫.૮. માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા પ્રસ્થાપિત કાયદાને ધ્યાને લેતાં, એવું જણાય છે કે જ્યારે અદાલતો નીતિ વિષયક બાબતોમાં હસ્તક્ષેપ કરવામાં ધીમી રહેશે અને જ્યાં સુધી નીતિ ભેદભાવપૂર્ણ અને મનસ્વી હોવાનું માલૂમ ન પડે, જે આ અદાલતને હાલના મુદ્દામાં જણાતું નથી, ત્યાં સુધી અદાલતો દ્વારા કોઈ

હસ્તક્ષેપ કરવામાં આવશે નહીં. માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે એવું પણ ઠરાવ્યું છે કે જો રાજ્ય એ દર્શાવવાની સ્થિતિમાં હોય કે નીતિના અમલમાં એક સુબોધ ભેદરેખા રહેલી છે કે જે પ્રાપ્ત કરવા માંગેલા ઉદ્દેશ્ય સાથે સંબંધ ધરાવે છે, તો આ અદાલત હસ્તક્ષેપ કરશે નહીં અને જેમ ઉપર નોંધવામાં આવ્યું છે તેમ, આ અદાલતનો એવો સુવિચારિત મત છે કે ખરેખર એક સુબોધ ભેદરેખા રહેલી છે કે જે પ્રાપ્ત કરવા માંગેલા ઉદ્દેશ્ય સાથે સંબંધ ધરાવે છે. વળી, આ અદાલતને એવું જણાય છે કે માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે એવું ઠરાવ્યું છે કે જ્યાં સુધી કોઈ નીતિ સ્પષ્ટપણે તરંગી અથવા મનસ્વી ન હોય અથવા ભેદભાવના દૂષણથી પીડાતી ન હોય અથવા કોઈપણ કાયદા કે બંધારણની જોગવાઈઓનું ઉલ્લંઘન કરતી ન હોય, ત્યાં સુધી માત્ર એટલા માટે કે વધુ સારો અથવા વધુ વ્યાપક નિર્ણય લઈ શકાયો હોત, તે નીતિને રદબાતલ ઠેરવી શકાય નહીં. જેમ અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે તેમ, આ અદાલતનો એવો સુવિચારિત મત છે કે સદર નીતિ એટલે કે સદર સુધારો ન તો તરંગી છે, ન તો મનસ્વી છે કે ન તો ભેદભાવપૂર્ણ છે. માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા અવલોકન કરવામાં આવ્યા મુજબ, જો સદર સુધારો રદબાતલ ઠેરવવામાં આવે તો ઉચ્ચ લાયકાત ધરાવતી વ્યક્તિઓ ઉપલબ્ધ થઈ શકે તેમ છે માત્ર તેટલા કારણસર, એ વાજબી અને સ્વીકાર્ય દ્રષ્ટિકોણ નથી.

૧૫.૯. આમ, આ અદાલતને સ્પષ્ટપણે જણાય છે કે જે વર્ગીકરણ દ્વારા સિવિલ એન્જિનિયરિંગમાં ડિગ્રી અને અનુસ્નાતક ડિગ્રી ધરાવનારાઓને પ્રશ્નવાળી જગ્યા માટે અરજી કરવા પાત્ર હોવામાંથી બાકાત રાખવામાં આવ્યા હતા, તે એક સુબોધ ભેદરેખા પર આધારિત હતું અને સદર સુબોધ ભેદરેખાનો પ્રાપ્ત કરવા માંગેલા

ઉદ્દેશ્ય સાથે તર્કસંગત સંબંધ હતો. મુદ્દા નં. (૨) નો પણ તે મુજબ ઉત્તર આપવામાં આવે છે.

૧૬. ઉપરોક્ત ચર્ચા, અવલોકન અને તારણોને ધ્યાને લેતાં, આ અદાલતને હાલની રિટ અરજીમાં કોઈ તથ્ય જણાતું નથી અને આથી તેને નામંજૂર કરીને તેનો નિકાલ કરવામાં આવે છે.

૧૭. આ તબક્કે, એ સ્પષ્ટ કરવામાં આવે છે કે આ અદાલત સમક્ષ હાલની અરજી વિચારણા હેઠળ હોવાથી, પ્રશ્નવાળી જગ્યા માટે અરજી ભરવાની છેલ્લી તારીખ સમયાંતરે લંબાવવામાં આવી હતી અને જ્યારે, વિદ્વાન એ.જી.પી. શ્રી પાઠક, ગુજરાત ગૌણ સેવા પસંદગી બોર્ડ – સામાવાળા નં. ૨ ના તારીખ ૩૧.૦૭.૨૦૨૫ ના પરિપત્ર પર આધાર રાખીને, અહીંના, રજૂઆત કરે છે કે તે હવે ૧૮.૦૮.૨૦૨૫ સુધી લંબાવવામાં આવી છે.

(નિખિલ એસ. કારીયેલ, ન્યાયમૂર્તિ)

This judgment has been translated using an AI-assisted translation tool.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is

meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====